

شدہ است در لوم محفوظ بنیشتہ است بلیت زوینا رزق ماظم خوردن
 آمد چنانچہ خوردن لارزق معلوم ہے و رزق مخلوک آنست کہ ذخیرہ او باشد
 از درم و دینار و اسباب دیگر و رزق موعود آنست کہ حق تعالی وعدہ کردہ
 است و من یتق اللہ یجعل لہ مخرجاً و یرزقہ من حیث لا یحسب یعنی
 و کسے کہ ترس از خدا بگیرد و اندبراسے او خیر ہے و رزق دہد او را از جایی کہ نمیدانے
 بعد ازاں فرمود توکل در رزق مضمون است نہ در رزقہاے دیگر زیرا کہ آنچه
 مقسوم است در آن توکل نیست منہ آید و آنچه مخلوک است در توکل نیست و
 منہ آید و آنچه موعود است بالقطع خواهد رسید بعدہ فرمود توکل بہ مرتبہ دارد
 مرتبہ اول آنست کہ یکے بہت و دعوی و کیل گرفتہ کہ ہم عالم است آن و کیل
 و ہم دوست موکل پس آن موکل ہمین باشد کہ و کیلے و ارم کہ ہم در کار جواب
 دانا است دوست من است در بی صورت ہم توکل باشد و ہم سوال چنانکہ گاہ
 گاہ و کیل را ہم گوید کہ در دعوی جواب چنین گوئی کہ آن ہمراہ آخر رسانی مرتبہ
 دوم توکل آنست کہ طفلی باشد شیر خوارہ ما در او شیر سید او را ہم ہمیں توکل
 باشد و سوال نباشد طفل نگویید کہ مرا شیر دہ او را در دل شیعہ باشد بر شفقت
 ما در مرتبہ سیوم توکل آنست کہ مردہ باشد در دست خصال آن مردہ را بیج
 تصرف و حرکتی نیست ہرگونہ کہ خصال خواہ پیگردانہ و شے شوید و این مرتبہ
 بلند و اعلیٰ است نکست در بیان حلم و عفو و غضب و حیا حضرت
 سلطان المشایخ قدس اللہ تعالی سرہ العزیز نے فرمود کہ میان
 صحابہ رضی اللہ عنہم حضرت امیر المؤمنین ابی بکر صدیق رضی اللہ عنہ
 مشہور بود تا تجاشی با او چیز سے گفت او عیب طعنہ کرد ابو بکر گفت اسے
 خواجہ از چنداں عیب ہا کہ در میں است ترا سہل چیز سے روشن شدہ
 است بعد ازاں فرمود امام عاظم کہ صاحب قرأت است وقتے جانب
 صحابہ رفتہ بود سفیہ با او سفاربت کردن گرفت و نامہ امانے گفت

امام عاصم بیچ گفت تا انگاه که نزدیک شهر رسید آن سفینه همچنان می گفت
 قرین آن سقا بهت مردمان رسیدند عاصم روست سوسه او کرد و گفت
 نباید که در اینجا بدگوئی زیرا چه راه دوستان و آشنایان بسیار اند به بدگفتن
 ترا گنجه رسانند و بخط مبارک حضرت سلطان المشایخ بنیشته دیده
 العلم علیه والحلم زینة و نهل اقال النبى صلى الله عليه وسلم اللهم عني ايام
 قريني بالحلم او عليه ضعيف قال يا كريم اني اتيت اليك وان عاقبتنا فحق
 اهل العقوبة وان عفوت عنا فانت اهل عفو قال قل عذبت عنكم و من
 رواية كما قال يوسف لا عنة الا نثره لا نثره عليك يا يوم يحضر الله لکم و يحول
 ارحم الراحمين قال حكيم اذا غضبت فانظر الى السماء ثم الى الارض ثم
 الى ما خلقها زال عنك الغضب عمران الحكيم كما ادر صلوات الله عليه
 يكون تديما قال لا نسب من بنيت ولكن جعل ذنك فضا ليوم الجزاء قال عليه
 السلام لا يوزع الحياه الامن و ارحم من اوزع حياضه او رقت الميراث على خير بيت حديد
 الرب من الكرم و حياه السائل من الشكر و من فرمود العفو خير من الكفر
 اگر عفو نكند و شتم فرود و عزم آن باشد که در دل عقود بند و دین و رین محفل فرمود
 در حرمه قیامت حق تعالی فرماں دهد کندا کنید که هر که بر ما حق دارد بر ما بد حجت
 خود بستاند جمله اینها سر فرودا نازند و کسی را مجال آن نباشد که دعوی کند
 که من حقی دارم بعد از آنکه کجا اند آن قوم که عفو کردند و خدا از نه پرده ستان
 و نیز در حدیث است که از بنده هر روز هفتاد گناه عفو کند بعد از گناه
 کند او بکشد کم کسی است که هفتاد گناه عفو کند بخط مبارک حضرت
 سلطان المشایخ قدس سره و العزیز بنیشته دیده امام قال علیه
 السلام لا تفسر بوا اساءه که عملی کبیرا نکند تا آن که
 أحب الاکابر الکم حکایت مردی را در جماعت خواند حضرت
 سلطان المشایخ با کار و گرفتند و الله اعلم

عفو کردن

اذاں حال حضرت سلطان المشایخ خیر یافت نگذاشت کہ سنے اور الہی
 وایقانے رسانا بعدہ اور پیش خود طلبی و فرمود کہ تو عہد کن کہ بعد ازیں کسے را
 ایذائے نرسانم چون او عہد کرد اور خرجه فرمود کہ وہن بعدہ در باب خصوصت حضرت
 سلطان المشایخ فرمود کہ ہن را تحمل کن بہتر از آنکہ تحمل کرد مسکافات یا بعدہ
 این بیت بر زبان مبارک راند **ہر کہ مارا رنجہ دار و راحتش بسیار یادہ** **فاکھ**
مارا خوار دار خیزد او را یار یادہ **ہر کہ او خار سے تہہ در را بن از دشمنی** **ہر گلے کر**
یاغ عمرش بشکفتد بخار یادہ **انگاہ فرمود آنکہ یکے در میان راہ خار تہہ تو ہم خار**
نہی این خار خار باشد در اثنا سے این کلمات فرمود میان مردمان پھین است
 افسیان درویشاں شیخیں است کہ درویشاں بانعراں نغمند و بایداں ہم نغمند و کاتب
 حریت از والد خود و والد ہم از حضرت سلطان المشایخ قدس اللہ سرہ العزیز
 این ریاضی و نعتی سلع دار و ریاضی گیرم کہ نماز ما سے بسیار کرتی **ہر روزہ**
دیر شمار کرتی **ہر آدائی تکتی ز غفہ** **کہینہ تہی** **ہر سوسن گل بر سر یک خار کرتی** **ہر سے**
فرمود کہ اگر تو ریاضت است و قلب ہر گاہ کہ کسی نفس پیش آید اینکس باید کہ قلب
پیش آید یعنی نفس ہر خصوصت وہم قندہ و نحو نماست و در قلب ہم سکونت
و ملاحظت در نماست پس چون نفس پیش آید و این کس بقلب پیش آید نفس
مقاوب شود و اگر کسے در مقابلہ نفس نفس پیش آید نصیرت و قندہ زاید انگاہ
و نصیرت تحمل و علم این بیت بر زبان مبارک راند **پیش از ہر یادہ سے چو کاتب**
گر تری **ہر گویا ہی یکا سے سے نیرزی** **ہر سے از حاضران تقریر کرد کہ بعضے**
شمارا بر منبر بیٹھے **ہر موضع و گاہ سے گویند و ما نے تو انیم نعتی حضرت**
 سلطان المشایخ فرمود کہ من آن از جمہ حقو کہم چہ جا سے آنست کہ کسے
 بعداوت مردم شفقہ لی شود و ہم کہ مراد گفت از و **ہر گویا کہ کنول** **باید کہ شہانہ**
کتاب و انکس **ہر گویا کہ کنول** **فرمود چہو کہ ساکن** **باید کہ پست** **ہر**
چہ سے ہر گویا کہ کنول **ہر گویا کہ کنول** **ہر گویا کہ کنول** **ہر گویا کہ کنول**

الغرض چون او بمرد روز سوم بر سر گور او ختم و دعا سے خیر کروم خداوند ابرہہ
 این شخص در حق من بدگفت و بداندیشید من از او جفو کردم تو نیز یکم خوش
 بریا مرزی ہمدردی فرمود اگر میان دو کس آزار سے باش سبیل آنست کہ این
 از طرف خود درو نہ خود صاف کند چون این کس درو نہ خود از عداوت پاک
 کند البتہ از جانب او ہم آزار کم شود بجزہ فرمود مردم ازین بدگفتہا چہ رنجید چون
 گفتہ اند کہ صوفی آنست کہ مال او سبیل است و خون او مباح است چون کچھ نہیں
 است از یہ گفتن چہ پاک است چرا خصوصت میباید کرد و بعد از این فرمود کہ
 وقتے ازین پریشاں گویاں آہند و ناگفتنی ہا بسیار گفتن من بیج جواب نہاد
 نگاہ گفت این احتمال شاید بعدہ فرمود معاملہ خلق بر خلق شدہ قسم است قسم
 اول آنست کہ ازین کس بدیگر سے نہ منفعت برسد و نہ مضرت حکم اینکس
 حکم ہما و باشد قسم دوم ازین بہتر کہ بدیگر سے منفعت برسد نہ مضرت قسم سیم
 از ہر دو خوشتر است کہ ازینکس بدیگر سے منفعت رسد و اگر او را مضرت رساند
 او مکافات کند و تحمل کند و علم و زرد و ایں کار صدیقانست بعدہ فرمود
 بادشاہے بود کہ اور تارانی گفت سے مگر اور ابغوغا گشتند و ایں تارانی را
 با شیخ سیف الدین یا خوزی عظیم حجت بود بعد از ایں کہ بجاسے او
 دیگر پیر یا دشاہ کردند پیش آں بادشاہ کہ بجاسے او نشست ساعتی مقرب شد
 و ایں ساعتی با شیخ سیف الدین یا خوزی رحمۃ اللہ علیہ خصوصت داشت
 مگر ایں ساعتی پیش او محل سخن یافت یا آں بادشاہ گفت کہ اگر تو خواہی کہ
 ایں ملک ترا مقرر باشد پس شیخ سیف الدین را از میاں بردار کہ تیر
 و تحویل ملک از او شود بجا دشاہ چون ایں سخن بشنید ہماں ساعتی را گفت
 کہ ہم تو بر بہر گوئہ کہ تو دانی شیخ را بہر مگر ایں ساعتی بر رفت و شیخ را بے ادبانه پیش
 بادشاہ برد شاہ اید دستار در گردن کردہ یا استحقاقی دیگر الغرض چون شیخ در
 آمد بچوں کہ نظر بادشاہ بر شیخ افتاد تا او را چہ نمودند در حال آن کہ از تخت فرود

آمد معذرت دست برپاسے شیخ نہاد و ابو سید و خدمتے و یار پیش آورد و
 معذرت خواست کہ من پچھتیں تکلفہ بودم فی الجملہ شیخ در خانہ آمد و دوم روزاں پادشاہ
 ساعی را دست پاسے بستہ بخت دست شیخ در ستاد و گفت کہ من حکم کرده ام
 کہ این ساعی کشتنی است اکنون بر شما فرستادہ ام بر تو ہے کہ بماند اورا بکشد
 شیخ بچو و یکہ ساعی را دید دست و پاسے از بند باز کرد و جامہ خود پرشانیہ
 و گفت امروز در برابر من در تذکیر می آئی روز و شب نہ بود و عہدہ تذکیر شیخ در سجد
 در آمد و ساعی را برابر خود آورد و آن گاہ بالاسے منبر برآمد و این بیت میگفت
 بیت آنہا کہ بجای ما بدی ہا کردندہ گروستار سبجہ تکوینی کنتم و بعدہ
 فرمود ہر فعل کہ از بندہ در وجودے آید از خیر و شر خالق آن خداوند است
 جل و علی آنچه میرسد از انجا میرسد از کسے چہ باید بخند ملائم این شیخ حکایت فرمود
 کہ خواجہ ابو سعید ابو الخیر در اسے میرفت سفینے از عقب در آمد و دست
 بر ققاسے او فرود آورد شیخ سپرس کرد و جانب او دید آن سفینہ گفت در
 چہ سے مینوی نہ شومے گوید کہ ہر چہ و آنچه مارے رسد از انجا است شیخ فرمود
 پچھتیں است لیکن سے بینم کہ کد ام بد بخت را نامزد و این کار کردہ اندر تکلفہ
 در بیان صحبت حضرت سلطان المشائخ قدس المدرسہ العزیز
 سے فرمود کہ نخل صحبت اینست کہ مردم چوں باکسے مصاحب شود
 کہ آنکس چہ قدر اثر آرد دریں باب حکایت فرمود کہ شیخ الاسلام
 بہاؤ الدین زکریا قدس المدرسہ العزیز در سفر بود در بیابانے درویشے
 را دریافت از او پرسید کہ مردم شخیصے را در بیابانے کہ زنی سلما دار و مشلا
 مخلوق و سبھا و ہر و دشمن نہ و شعار صلاحیت در تن او تحقیق
 شیطان بودہ باشد بگرام پچھتوں دانست تحقیقت حالی او گفت
 اسے در باطن خود سیرے باید کردن کہ بعد از ملاقات او در باطن خود چہ
 حالی باید ہماں پچھتوں تحقیقت حالی او حالی است بعدہ این بر زبان مبارک

مذکورہ

خود را بد بیعت باہر کہ شستی و نشد شاد دولت ۴ و ز تو ز سید رحمت آب ۵۵۶
 و گلنت چ با او منشیں جان عزیزم ز بہار ۴ زیرا کہ کنہ جان عزیزان چلت
 و سے فرمود اخوت دوست و اخوت نسبت و اخوت دین اخوت میں ہی
 ترہست زیرا کہ اگر دو برابر باشند یکے کا فرویکے مسلمان میرا شاہ برادر دین
 را ز سید پس دین اخوت ضعیف باشد اما اخوت دین قویست زیرا کہ پوچھو
 کہ میان دو برابر دینی باشد در دنیا و آخرت برقرار ماند دین میاں این بیت
 خوانند از اخلاص ۶ یومئذ بعضہم لبعض حل و الا المتقین انہی دوست
 امروز بعضے از ایشان دشمن اند مر بعضے را مگر پرہیز گاران و خدا ترسان
 با یا رانے کہ دوستی است از پے سستی انہ براسے جان بعدہ فرمود رحمت
 صلحا را اثر سے تمام است بعدہ این حکایت فرمود کہ چون شہادت با پیران
 حضرت عمر بن الخطاب رسید فی اللہ تعالیٰ عنہ اور با بادشاہ عراق
 شد بادشاہ عراق گرفتار گشت اور پیش آوردند حضرت امیرالمومنین ع
 امّا الاسلام امّا السیف یعنی اسلام قبول کنج الا تر ایشم حضرت عمر فرمود
 تا تیغ بیاوردند و سیات را بخوانند نداین بادشاہ عظیم گویں اور چون حال
 معاینہ کر دروے سوے حضرت عمر کرد و گفت من تشنہ ام بگو تا مرا
 آب دہند انگاہ حضرت عمر یکے فرمود تا آب بیارند در آؤند شیشہ کردہ
 آوردند نخورد حضرت عمر فرمود خیر بادشاہ بودہ است در آؤند ز آب آؤند
 آوردند نخورد حضرت عمر فرمود در آؤند گلین کردہ بیارند در کوزه گلین
 آب بدو دادند اوروے سوے حضرت عمر کرد و گفت کہ من
 تشنہ ام بگو تا مرا آب دہند انگاہ حضرت عمر فرمود آب دہند
 چوں آب پیش آوردند او گفت با من ہمہ کن تا میں آب
 نخورم مرا تشنہ حضرت عمر فرمود من ہمہ کہم
 تا تو میں آب نخوری و تشنہ کن بادشاہ کوزہ بر زمین آؤد و لشکر

صاحب
 کیا است

و آب بر سخت انگاه حضرت عمر گفت که من این آب نخوردم که تو عهد کرده اکنون
 مرا امان شد حضرت عمر رضی الله عنه از کیاست او شجب شد و فرمود امان
 و آدم بعد حضرت عمر رضی الله تعالی عنه فکر کرد در صحبت او یاری فرمود که این
 یار در خائیت صلاحیت بود و بدویانت مشهور چون بادشاه عراق در خانه کن
 یار شد چند گاه بر آمد صلاح صحبت او اثر کرد پیغام بر امیر المؤمنین فرستاد
 که مرا پیش خود بطلب تا ایمان آورم حضرت عمر رضی الله عنه پیش خود طلبید
 و اسلام عرض کرد او و مسلمان شد آنچه بعد چون اسلام آورد حضرت عمر فرمود
 اکنون مملکت عراق بتو میدهم بادشاه گفت مرا مملکت عراق کار نمی آید یک
 دیبه از عراق بده که وجه معاش من باشد و کفایت شود حضرت عمر قبول
 کرد که بدیم آن بادشاه گفت مرا دیبه خراب می باید داد تا من آبادان کنم
 عمر کسان در ولایت عراق فرستاد هیچ دیبه خراب نیافت حضرت عمر رضی
 الله عنه بادشاه را این حال گفت که در عراق هیچ دیبه خراب نیست
 بادشاه گفت مقصود از این حرف آنست که من عراق آبادان بتو تسلیم
 نموده ام اگر اکنون موضع خراب شود عهد و جواب او فرود است قیامت تو باشی
 حضرت سلطان المشایخ قدس الله تعالی سر و العزیز چشم پر آب کرد
 و برگشت و برگیاست و دیانت بادشاه عراق استحضال بسیار فرمود و
 فرمود چون با سلطان قطب الدین ملاقات شد این حدیث را او گفت
 پیغامی صلے الله علیه وسلم فرموده است ما من صاحب یصحب صاحب صلاحیت
 و اوساعت من لیل او نهار الا یسال الله عن صحبته هل ادیت فیها
 حق الله امر لا قدر من و تو براسه این صحبت خواهد پرسید که بچینیت
 بود و حقوق صحبت چگونه رعایت یافت و من فرمود شیخ جانی رحمه الله علیه
 فرموده است و حدیث تاریخی فی سلك المنین یعنی حق را در کوه چه
 حدیث یا تخم پرسیدند پس فرمود حق گفت که در کوه و دریا در سر زمین شکست که اس

دیدم از غایت شگفتی که صفت نتوان کرد برایشان رحم آمد خواستم که بایشان بگویم
 و موافقت بگیرم در صحبت ایشان بودم پنداشتم که خدا با شکستگان است
 حق تعالی سے فرمایا انا عند المنكسرة قلوبهم انی کہ من نزدیک اول شکستگان
 خواجہ حکیم شنائی گوید

اوست شایسته خدا سے کریم
 ہرگز عقل بود کم نشود
 ہرگز عقل بود ہرگز نیست
 تو چہناں من چہنیں سرچہنگ
 بے من و تو من و تو خوش باشم
 یا مکن یا چو کردی اورا باش
 سرخ بردار و گنج بردارند
 دوست نادان بود بیا بد دوست
 کہ کبوتر کار بد شو و زبداں * *
 کہ چو خود مختص کند نامت
 ہچو خورشید شب کند غارت
 فرد باشی خدا سے باش یا
 چکنی بچتے کہ این تقلید
 پس پیاری کہ اتو بلرزو
 ہمہ از ہم چاہ ہر اسان اند
 دوستی زان ہمیشہ میرم

انکہ خود را شکستہ دل بیند
 مردم از زیر کماں درم نشود
 ہر جاہل چو ہندو گردان است
 تو توفی و منم نزدیک نیست
 با خودی ہر دو دیو ووش باشم
 دوستی تا فتنہ و اورا باشش *
 دوستان گنج خسانہ و ادارند
 بایداں حکمت از طے امومت
 تا نباشی حسدین بخسرواں
 بیچ صحبت ساد یا عامت *
 برکہ تنہا روی کند عادت
 جنت باشی خدا سے بدبیار
 گرد تو حید گرد یا تفسرید
 بید سے از قوا اندر او مسرر
 این زمانہ دوستان ہر ایساں
 من بعالم درواں سے دانم

کہند بر بیان محاسن اخلاق حضرت سیدنا ابی المثنیٰ فرمود قدس سرہ
 سرور من الخلق ان لا یتاثر بالمال و الخلق بمطالعة فعل الحق
 یعنی نفوس بندو نیست کہ متاثر نشود اول بگفتا سے خلق بدین فعل حق و غیر

تو اچھے حسن بصری از امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ روایت میکند کہ
حسن الخلق ثلاث احسن الخلال والتوسعة علی العباد وینفرد حضرت محمد مصطفیٰ
صلی اللہ علیہ وسلم حضرت امام حسن و حضرت امام حسین را برکت کرده
ظریق اشترکوا از کنان در صحن خانہ نے گشت حضرت امیر المؤمنین علی رضی
اللہ عنہ سعایتہ کرد گفتہ زب سے من خلق و پریشان گفت نعم الجمل لہما یعنی
تیک اشتر است براسے امام حسن و امام حسین حضرت محمد مصطفیٰ صلی
اللہ علیہ وسلم فرمود و قل لہما الحمد الراقبان انما ابکوا می علی حسن و حسین
انیکو سوار ایند شاہر دو و میفرمود شیخ ابو سعید ابو الخیر رحمتہ اللہ علیہ
یو علی سعیتا یا ہدیگر ملاقات کردند و انیکدیگر جدا شدند یو علی صوفی را
کہ ملازم شیخ بودند بدراہ کرد کہ چون از خدمت شیخ برگردم انچہ شیخ در حق من
بگوید بر من بگوئی چون یو علی باز گشت شیخ ابو سعید بیچ ذکر او بر زبان
نرا ندنہ بہنکی و نہ بہدی آن صوفی یک روز از شیخ پرسید کہ یو علی
سین چگونہ مروے است شیخ فرمود حکیم است و لطیب است و علم بسیار دارد
اما مکارم اخلاق ندارد صوفی صورت حال بر یو علی بنشت یو علی بخد مت
شیخ چینیہ در قلم آورد و بنی بنشت کہ من چندین کتاب در مکارم اخلاق
بنشتہ ام و شیخ در باب من میگویند کہ او مکارم اخلاق ندارد شیخ تبسم کرد
و فرمود من نگفتہ ام کہ یو علی مکارم اخلاق نیداند فاما گفتہ ام کہ مکارم
اخلاق ندارد و نگفتہ در بیان قبول فتوح و روای حضرت سلطان المشائخ
قدس المدسرہ العزیزہ فرمود بعضی مشائخ سیم قبول تے کنند در ستان فرج
کردن آن مشرایط بسیار است و آن اینست کہ آن ستانندہ سے باید کہ
مردے ستانہ بحق ستانہ در یعنی فرمود بکے سیم پیش کیے سے آرد
شکل آن ستانندہ را علوی سے پیدا گیا سو کردہ ہاں اعتقاد سے آرد کہ آن
قرآن رسول بہت علیلہ السلام و آن ستانندہ علوی نباشد پس بہر چہ ستانہ

نکتہ

حرام ہونے کا یہ کہ خواہ نہ بزبان و نہ باذمہ کہ برہنہ چیز کے برسر درنگت و دریں
 میاں حکایت فرمود کہ وقتے حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم حضرت عمر بن الخطاب
 چیز سے میداد حضرت عمر گفت یا رسول اللہ میں چیز کے دارم این بدیگر کے
 بدہ با اہل آن حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ترا چیز سے بدہ بر بغیر
 خواستہ بخور و صدقہ کن و میفرمود شیخ ابو سعید تبریزی پیر شیخ جلال الدین
 تبریزی قدس اللہ سرہ العزیز از کسی چیز کے فتوح نکر فتنے بدیں سبب بیشتر
 حال اور از پاران اور فاقہ بود کے بعد دوم فاقہ بخور پزہ و ہندوانہ افطار
 کردی انہیں معنی بادشاہ عہد را روشن شد فتوحی بخد مت شیخ فرستاد شیخ
 انرا رد کرد بعدہ آن بادشاہ حاجب را کہ فتوح برودہ بود گفت کہ آن سیم بیرو
 بخادم شیخ تسلیم کن چنانکہ شیخ را معلوم نباشد تا خادم ازاں وجہ ترتیب طعام
 کند خادم بوقت افطار ترتیب طعام کرد چون شیخ ازیں طعام بوقت افطار
 تناول کرد آن شب شیخ بیچ جلالت حیات نیافت خادم را طلبیدہ پر سید
 کہ افطار شبانہ از کدام وجہ بود خادم مختی و دشمن توانست صورت حال
 یاد گفت شیخ فرمود آن حاجب کہ سیم آورده بود قدم او کجا یا رسیدہ
 از آنجا گل بکاوند و بیرون اندازند بعدہ آن خادم را از پیش خود دور
 کرد خواجہ شامی گوید ہیبت میوہ این و آن چو در زمان میوہ دارہ دست
 در کرورخت خویش دارہ نکتہ در بیان ہمت حضرت سلطان
 المشایخ سے فرمود ان اللہ یحب معالی الامور و یفرض سزا انہا یعنی
 کہ بدستی کہ اللہ تعالیٰ دوست میدارد و برترین کار کارا و دشمن میدارد ہیبت
 نہیں کار کارا آدمی و رانہ ہیبت عالی ہمت میباید تا در برترہ مرتبہ
 رسد و عالم در بدانت علم عالی ہمت سے بایدا بدرجہ حکمت رسد و حقیقت ہیبت
 آن ہست کہ ہر ایک در حق تعالیٰ در ذوق اول او خاصیتہ و اہلیتہ و ادہ ہست تا مستعد
 باشد قبول حق نور از حسب ان اہلیت ہر حق را از حقوق و احوائیہ اہل قایت رسد

سعادت نیا بدین چوں حق تعالیٰ خواہد که آدمی بقایت منصب خود برسد
 استعدا و طلب او مدد کند تا با ثروت این مایه حرکت کند در طلب غایت خوش
 آنکس از بیاد او که چوں از حضرت عزت امر بروی صا در شود تو فوق خوانند
 و چوں در طلب قرار کرد همت گویند و همت جز راه سعادت نیست اگر کسی
 طالب باشد در عالم دنیا بقائیت و ولایت برسد و کمال ما بر در حشمت که
 نعمت و مال بسیار حاصل کند او را حریص خوانند نه صاحب همت حقیقت
 اول علم و اصحاب عهد راست که در حقیقت علم و در مایه عمل خویش نهایت همت
 طالبانی بر روی مطلوبی از ایزد تعالیٰ عزیز تر نیست پس طالبان جمال و عالمان
 وجود از عالی نفسان مطلق اند و ایشان انبیا اند و بعد از ایشان اولیا اند بعد
 فرمود همت مختلت است بزرگی بود او را پسری بود و یک غلام و غلام
 بزرگی که تمام بود آن بزرگ سرد و نفر را نشاندا اول از پسری رسید که همت
 تو در چه همت او گفت همت من در آن است که مرا سیاب باشد و بن گام
 نیک بعد از غلام رسید که همت تو در چیست غلام گفت همت من در
 آنست که هر چند برده که مرا باشد از آنم و آزادان را بنده سازم انگاه فرمود
 که مردم از همه انواع است بیکه را همت در آن باشد که دنیا طلب بدیکه را همت
 در آنست که دنیا گره او نگرود در آن سرد و قسم آن بهتر که اگر هر چه برسد مرجا و اگر
 نرسد صبر و برد و حال خوش باشد آنکه من گوید که مرا نسی باید که دنیا باشد
 این نایاب است هم بایست اوست سے باید که برخواست حق خوش باش
 درین اثنا عزیز سے از فرزندان مشایخ بخدمت حضرت سلطان المشایخ
 ذکر کرد که فلان همت بلند دارد مبلت و دیست تنگه نقره پیش سن آورود
 و در سکه مجلس این ذکر هم بدین عبارت کرد حضرت سلطان المشایخ
 در این طریقت این سخن گراں نمود و بیخبری حکایت فرمود که ملکی بود پس
 در حکم ایشان سے داشت بعد هر چند روز و خوشتره کرد سے صبیح علما و مشایخ

و درویشاں را بطلب سے و طعامها سے مکملت کو تاگوں خورانی سے پویش
 ہر یکے مبالغہاں تکہ ہاگرہ بستہ بیا درو سے چنانچہ در ہر ہفتہ دو سہ بار جمعیت
 داد سے روز سے حرم آں ملک جمعیت ملک گفت کہ تمامی مشایخ و علما سے
 شہر رضیافت سے کئی و درویشاں از انواع خدمت سے کئی ولیکن یک
 درویشے است کہ سالہا گذشتہ و او در چوارشاہا ساکن است اورا کاہت سے
 طلبی و او بفقرو قاقہ قانع سے باشد و روزگار خود ہمیشہ در غربت سے گذارت
 اورا یاد سے کئی اینمنشی کجا روا باشد آں ملک گفت راست میگویی مرا گفت
 افتاد بعد ازین بطلبہ چوں بریں سبب جمعیت کرد آں درویش را نیز
 طلبید درویش گفت آیں ضعیف را معذور دارید من جا سے نمیروم
 آں ملک گفت من خانہ خود شہا بخشیدم آں درویش گفت آیں ضعیف
 را خانہ بے مطاع و زر و نقرہ بکار سے آید آں ملک گفت خانہ و مطاع
 و زر و نقرہ اچھے در آں خانہ است تمام شہا بخشیدم آں درویش گفت
 کہ در تملیک قبض شرط است آں ملک گفت خانہ با جمع املاک و اسباب
 و قبض خود آرید آں درویش در آن خانہ رفت و اسباب و املاک بخشیدہ را در
 قبض خود آورد ملک و حرم محترم او مجرور از آں خانہ برقت و گفت ہر چه جز
 آں محترمہ ہست در ملک آں درویش است درویش دید کہ حرم
 آں ملک مجرور از خانہ بروں آمد آں درویش برخاست و گفت کہ آیں
 خانہ با جملگی اسباب و متاع و زر نقرہ و جز آں کہ من بخشیدہ اند من بدین
 حرم بخشیدم آیں سخن بگفت و از آں خانہ بروں آمد باز در کلمتہ درویشی
 درآمد و قرار گرفت بعد حضرت سلطان المشایخ رو سے سو سے
 آں عزیز کرد و گفت کہ درویش را بہت بلند سے باید چنانکہ در کونین
 نظر کند کلمتہ در بیان عدل و ظلم حضرت سلطان المشایخ بیفرست
 قدس المدسره العزیز کہ معاملہ حق کہ با خلق بود و قسم است عدل

است یا فضل است اما معاملہ خلق با ہم دیگر عدل و ظل و ظلم اگر خلق با ہم دیگر
 ظلم کند حق تعالیٰ با ایشان عدل کند ہر کہ خدا سے با او عدل کند او بجزاب
 ما خود گروید اگر چه پیغمبر وقت باشد بریں حرف سوال کردند کہ بچنین گویند کہ
 رسول علیہ السلام فرمودہ است کہ اگر فردا سے قیامت خدا تعالیٰ مراد برادر
 عیسیٰ را علیہ السلام در دوزخ وارد عدل کرده باشد فرمود آری سے ہمہ عالم
 در ملک او ست آنکہ در ملک خود تصرف کن در عالم نباشد بطالم اک باشد کہ
 در ملک غیرے تصرف کردہ باشد بعد ازاں فرمود در مذہب شعری همچنان
 کہ روا باشد کہ حق تعالیٰ حضرت موسیٰ علیہ السلام را در دوزخ برد جاوداں کرد
 در کافریے را در بہشت برد جاوداں برد در حکم این معنی کہ در ملک خود تصرف
 میکند زیرا کہ حق تعالیٰ در قرآن فرمودہ است و انما برآءاں نیست و بینا
 برآءاں یا بینا نیست بچنین چند مثل فرمودہ است اکنون این سخن واجب باشد
 کہ مومن برادر دوزخ برد و لیکن جاوداں نذر دوزخ کہ او حکیم است کار بر آفتضا
 حکمت سے کن چنانچہ باشد ہر چگونہ کہ بہت صرف میکند اما اگر برادر از حکمت
 نباشد بعد ازین فرمود اگر مومن سے ہے تو باز دنیا برو و اینجا احتیال متہ چیز دار
 روا باشد کہ خدا سے تعالیٰ بیکرت ایمان اورا پیام نرزد و اگر خواہد در دوزخ برد
 بمقدار گناہ اورا فذاب کند بعد بہ بہشت برد اما جاوداں برد و کلمتہ
 در بیان روح و نفس حضرت سلطان المشایخ قدس اللہ
 سرہ العزیز سے فرمود کہ روح را بیٹے و صورتے نیست فاما چون
 حق تعالیٰ خواہد کہ بندہ را بنماید و مکاشف روح گردانداں تمثیل
 برآں بندہ بنماید روح انسان عجایبے است عظیمہ آدم از روح یافت
 از عظیمہ جان پاکاں خزینه فلک بہت و چشم میکان انشیمن ملک بہت
 سے فرمود کہ سے گفتہ است در بیدارے حال جملہ ارواح یکے بودہ است
 بعد و ہشفا عن متعدد شرہ است و سے فرمود نفس را نیز مردے

بر صورت و ہیئت خود و مصلیٰ در فغانہ خود نشسته دیدت عجیب شد کہ بر شکل من
کیست کہ در فغانہ من و بر مصلیٰ من چہ سے کند از دور رسید کہ تو کیستی جو با
داد کہ من نفس تو ام باز پرسید کہ اینجا چہ کتی گفت از تو بسیار در رنج بود
ام گفت ترا بخواہم زد گفت زدن من یخچینس نباشد زدن من خلاف
من باشد را این بگفت و ناپیدا شد

<p>خدا سے جاں نثوان بیغمانیت نیست در گل کفن چون تو در در چنین کنج کنج باد آورده کرد از عکس روی زلا برود کہ اسیران کند اسیران را گفت خود عالم از جہاں نیست در خرابہ مقام کنج بود + برد اورا بجای آبا و اں او و ہر چہ اندر دست پایندہ پابندگ و کلوخ جاں دارد حای جان بہت و جاندار و جاک سہ انگشت ماندور و نذاں + آخر از راہ کشتگان دارد بدر کس نہ کشتہ حالت او صدق در راہ ویں مقالت گوش و گردن چو گوش و گردن خنک آنکس کہ کرد و سرد و رخ</p>	<p>نفس میں کچھ خوردن از زانیست بس رسید بصورت بنسگر چکنی پیش بدیر سے پڑدو + کلیہ ہیچو دیوکس نہدو + این بود بعد و خلق امیرانرا این چہ حالے کہ از جہاں بین است کہ عمارت سراسے رنج بود + جائے نجفست موضع ویراں کشور شش روز و شب فرزند ہر چہ در ہر او مکان دارد جاں اگر گوئمش کہ تہر تھا اجل از دست اک بلب خنداں مر کیے گوہریراں دارد + جاں ما و الہ جلاست او عشق در کوے غیب حالت روح را کردہ از جو اہر نورہ یست بے رنج راحت دنیا نکتہ در بیان الہام و ہوسہ در بیان خطرہ و غیبت و مجرب و ہودن و شایع</p>
---	---

حضرت سلطان المشايخ قدس الله سره العزيز في فرموده که میان اهل باطن
 دو سوسه کسی فرقی نتواند کرد مگر کسی که لفظ او از غیب باشد و می فرمود که خناس
 دیویست و آن بر دل فرزند آدم باشد هر گاه فرزند آدم بذر حق مشغول شود
 و سواس را دفع گرداند بعد از آن فرمود مولانا علاء الدین تبریزی در نواد
 الاصول می آورد روزی که خوابها نشسته بود ابلیس بیامد و خناس را
 بیاورد و خوابها را گفت این فرزند من است این را پیش خود بیداری این
 بگفت و بر رفت چون مهتر آدم علیه السلام آمد از خواب پر سید که این کیست
 گفت این را ابلیس آورده است که فرزند من است پیش خود بیداری
 گفت چرا قبول کردی او ما دشمن است پس آدم خناس را چهار پر کاله کرد
 و بر چهار کوه بنهاد ابلیس چون این بشنید آواز داد یا خناس در زمان
 بهمان کیفیت اولی بیامد چون ابلیس باز گشت آدم آمد باز خناس را دید
 از خواب پر سید خوابها صورت حال باز گفت آدم خناس را بگشت و سوخت
 و در آب رها کرد چون آدم غایب شد باز ابلیس آمد خوابها را پر سید که
 خناس چه شد خوابها صورت حال باز گفت ابلیس باز خناس را آواز داد
 خناس پیدا شد او را بچو اسپر و چون آدم آمد خناس را دید که پیش خوابها
 این بار آدم خناس را گشت و بر پا کرد و بخورد چون ابلیس آمد آواز
 داد خناس از دل آدم آواز داد ابلیس گفت اکنون بهمانجا باش مقصود
 من همین بود و می فرمود اول خطر است یعنی اول چیز است که در دل مردم
 بگذرد بعد از آن غیبت است که آن خطر را بفعل رساند بعد از آن فرمود
 عوام را تا چهل مقرون نکنند تا گیرند اما خواص را هم در خطر غیبت است
 مواظب باشند باید که مردم بهر حال روی خدا آورده و اندوخته که خطر غیبت
 همان آفریده دوست درین محل سوال کردند که مجرد بودن بهتر است یا متا
 فرمود غیبت تجرید است و خصمت تا اهل و اگر کسی نتواند که چنان مشغول

باشد بیچ ازال احوال در خاطر نگذارد و بر کلمتہ جوارح ہماں اثر کند و چون میت
 او در گزوں باشد در جوارح ہماں اثر پیدا آید و بچند مبارک حضرت سلطان
 المشایخ بنشتہ دیدہ ام الخطرۃ الالہامیۃ تقیل لها النفس والشیطان
 طوعا وکرہا والقلیۃ والروحیۃ والملکۃ لا یتغیر بعضها عن بعض فی
 الابدال ۶۱ و الخطرۃ النفسانیۃ یصدیر علی شیئی سعین ولا یسکن الا بعد
 استیفاء المفتہی والشیطانی لا یسکن بلہ مرادہ شغل اللہ تعالی فاذا
 یس العبد وعت العبد ووعت الوسوسۃ کما فی الحدیث واین
 ادعیہ ما ثورہ واوراد مقبولہ در نکتہ طہارت نیز بنشتہ دیدہ ام بخط مبارک
 حضرت سلطان المشایخ قدس السمرہ العزیز قال اللہ تعالی ما
 یتہا النفس المطہیۃ الا ید صیقل عن الطبع والطبع فیہ حقیقت
 القلب کانت نفسا فصارت قلبا کلمتہ در بیان فضیلت مکان
 بر مکان و زمان بر زمان و حقیقت زمان و مکان حضرت سلطان
 المشایخ فرمود قدس السمرہ العزیز ہر روزے بعضی بقعد از
 بعضی بزبان حال باز پرسیدند کہ امروز بر تو ذاکرے و یا بیچ غم نا کے
 گذشتہ اگر گوید گذشتہ آن بقعد کہ برو گذشتہ باشد شرف کند بر آن
 بقعد کہ برو گذشتہ باشد و مناسب آن معنی این بیت بخط مبارک حضرت
 سلطان المشایخ بنشتہ دیدہ ام سے آسماں سمنہد پیش زینبہ کہ بر
 یک دو کس بہر خدا یک نفس بنشینند و چہنیں زمان از زمان دیگر اختصاص
 کند چنانکہ روز عید کہ از جملہ روزہ مخصوص است و بسیار سے عام را چہنیں
 مکانے ہم باشد کہ در ورانتے تو ان یافت کہ در مکان دیگر نباشد فاما در شہ
 جہاں باشد کہ از زمان و مکان بیرون آمدہ باشند از بیچ شادی شام
 ماں گر دو نہ از بیچ غمے غمگین گرد و و آن کے باشد کہ از ملک دنیا گذشتہ
 باشد و سے فرمود در آنچه حضرت شیخ شیوخ العالم مشہاب الدین

سهروردی قدس سره در حجاز میفرستد در تهر درختی فرو داد و سهروردی که در سمرقند
 که حکمت چیست فرمود که بزرگی در تری این درخت نشسته بود و نظر او بدین درخت
 افتاد و سهروردی که در آن نشسته و گفت شاید از نظر آن بزرگ مرا نصیب باشد
 عرض پیدار و کاتب حروف روزی از آن حضرت سلطان المشایخ
 قدس سره العزیز در شهر بدخوش فرستاد چون باز گشته میاں باغ
 ساخته زیر درخت سایه و آرزو شدند در آستانه آن ایشان را فرودست
 پیداشد و در سماع و رقص شدند بسطی و فرستی حاصل گشته بچنان بخدمت
 حضرت سلطان المشایخ رسیدند و این معنی عرض داشتند فرمود که و منتهی
 صاحب دلم در سایه آن درخت نشسته باشد که در همه تاثیر آنست و منتهی
 این معنی بیتی است که در زبان گویا حضرت سلطان المشایخ گذشته است
 این است **و** یعنی کل ارض بی ما کونها و کانه فی بقاع الارض
 امطاره یعنی و میوه میدهد بر زمین پوشیدگی بودن آن زمین گویا که ایشان
 در میان زمین باران بارستند یعنی در ایشان بخیر مبارک حضرت
 سلطان المشایخ قدس سره العزیز فرشته دیده ام الحمل الله الذی
 لا اله الا هو لا حول الا هو لا یغنی عن احد من خلقه شیئاً و صفات رحمت ثابت است در امر پاکه
 نیست احد را مگر آنست و زبانی قال الله تعالی و اذا مالک عبداً فانه
 قریب و یحیی الیه من جمل الورید و یحیی اقرب الیه منکم و لا کن لا
 تبصر یعنی گفته است الله تعالی وقتیکه سوال کنند ترا از آنست که
 من از بندگی بودن من پس بدستی که من نزدیکم ایشان و من نزدیک
 حرم بسوسه آن بنده از شهرگ آن بنده و من نزدیکترم بسوسه آن بنده
 از شما یان و لیکن نمی بینید شما هر چه و هم بدان رسد و عقل آنرا صدق
 آنرا خیال آنرا بگیرد و فهم آنرا در یاد ذات و صفات او از آن منزه
 است و با این همه از بزرگ جساں تو بقو نزدیک تراست

و اول از پیدائش و داناتی چشم تو بتوزدیکتر و از شنوائی گوش تو بتوزدیک تر از
 گویائی و داناتی الی آخره و قرب حقیقی قرب حق تعالی است زیرا چه قرب
 دوست و محبت او چیز حقیقت نباشد قرب حقیقی آن باشد که هیچ حال و روح
 بعد نباشد قال الله تعالی وهو معکوا اینها الذمیر و نحن اقرب الیه من جبل لولیه
 ما یکون من جنوی ثلثه ایه معلوم یعنی حق تعالی با شماست هر جا که باشید
 شما و من نزدیک ترم بسوسه آن بنده از شکرگ نیست از صاحب راز
 مگر حق تعالی است ظاهر آنست که حق تعالی با هم در آن موجودات موجود است
 اما معیت او در چون معیت اجسام است با اجسام و نه معیت او چون معیت
 جوهر است با جوهر و نه چون معیت عرض است با عرض معیت روح با جسم است
 حق است با کل کائنات نه خارج قالب است و نه داخل و نه متصل و نه منفصل
 عوارض با اجسام جاس نیست نه با غیر هیچ ذره قالب نسائی از و قال نیست
 من عرف نفسه سبب معنی وار و قالب در مکان او در مکانی که لایق اوست
 فاما اخبار قال علیه السلام قال الله تعالی ز عزی و جلالی و وحل اللتی
 و حاجته خلقی الی و علم عن شی و ارتفاع مکانی الی استجی من عبادی
 و امتی اشیبات فی اسلامتم احسنها و علی و ثوبان از رسول الله
 صلی الله علیه و سلم روایت کردند قال موسی علیه السلام می آید
 اقرب انت فانا جیاه امر بعید فانا دیک فاتی حسن حسن صوتک
 و لا اریک قابت انت فقال الله تبارک و تعالی خلقک و امرارک
 و عن یمنک و عن شمالک انا جلیس عبدی حیث ینذکر و انما
 اذا و عالی مکان بر سه قسم است اول مکان جسمانیات و دوم مکان
 روحانیات سیوم مکان احد تعالی اول بر سه قسم است اینست
 مقام جسمانیات کثیف زمین است و سزاست
 انضایقت در وقت سهر است تا کیه فراتر نشود

خود گیرے پیشتر نشود و بجائے او نشیند قرب و بعد در معلوم این نزدیک است
 و او دور درین مکان از جائے بجائے شدن ممکن نبود الا بتقیید دوم مکان
 جسمانیات لطیف مکان یاد است درین هم زحمت است دلیل آنکه باد که
 که در خانه است تا آنکه از سقف سے بیرون نشود باد و دیگر متواند آمد اگر در خانه
 هست فهم نشود و بنا راں هر چه در آن مکان باشد تو او رفت درین مکان بجائے
 او از راه پنجره فرض کن تا اما مکان جسمانیات الطیف مکان انوار صولت
 انوار است با همتاب در حال بمشرق و مغرب ترسند درین حال نور بمغرب برسد
 و از چوین بچوین بود سے جزء سے بمغرب ترسیب که نور مکان دیگر نثار و
 بر زمین مکان یاد در خانه برود بی آنکه بیرون رود نور شمع از خانه پس معلوم
 شد که نور در خانه مکان نیست لطیف تر از مکان یاد دیگر بدانکه حقیقت آتش
 مزارعت و خاصیت آن استراق داشته فدا آنست و اجتماع ضدین مخالفین
 بدانکه درین مکان در آب گرم آتش هست پس آتش را مکان نیست در آن غیر مکان
 است الا اجتماع ضدین باشد چون آن دانستی بدانکه درین مکان عراجت و
 معنی یقین نیست دلیل آنکه اگر شمع را در خانه در آری نور او در همه دیوار خانه برسد و اگر
 چند شمع دیگر در آن سی نور او هم در یک مکان جمع نشود بی آنکه نور شمع اول بیرون
 رود قسم دوم مکان روحانیات هر چند ایشان لطیف تر مکان شان لطیف
 تر روحانیات سه قسم اند روحانیات اولی چنانکه ملائیکه زمین و دریاها و
 که در باره حیاتیات اوسط چنانکه ملائیکه آسمانها و این هر دو روحانیات سه گشته
 از مکان خود پیشتر نشوند و ما هنا الزاؤة مقام معلوم درستی نیست از اینجایی که
 مگر که او را جاست است معین ما روحانیات اعلی که مقربان حضرت اند و ایشان را
 لطیفیت پیدا است اگر نخواهند بر ملائیکه ادنی بگذرد کس ایشان را نه بدین از حقیقت
 لطافت نزدیک و اینچنانکه در آینه که از دور در سنگ محزه در روز و در ایلیسیت
 ایشان نوعیست از بعد و ایشان را حاجت است اما روح انسانی از

همه لطیف تر است حاجت نیست زیرا که متصل خارج است نه داخل و نه ساکن
 است و نه متحرک و در لحظه از عرش تا شریعی برسد و آنکه اگر روح بمیان لغت بدولت
 ریاضت قوت گیرد و تواند که قالب کثیف را بگذارد و جسمانیات لطیف رساند که
 یک ساعت دوم ماهی راه برود و اگر قوتش بیشتر باشد هر مکان جسمانیات لطیف
 برسد و او اگر در آب رود و تر نشود زیرا که او در مکان آتش سیر و آنجا آتش نیست
 و یک نفس او بمشرق و مغرب برود و صلی منور از اینگونه جسمانیات نگذشت
 باشد و اگر پیمان روحانیات برسد و آتش نسوزد زیرا چه در مکان روحانیات
 آتش نیست و آنکه در روح نسوزد و این معنی است همچنان اندیشه تو میانی آتش برود
 و بروی آینه لفظ السمعت او نادیت حیثاً + و لکن لا هیاة لمن انادی
 بنا و لو فحمت بها اضاءت + و لکن کنت یفح فی الوماد + زمان بر سه نوع
 است زمان جسمانیات و زمان روحانیات و زمان حق تعالی اول بر دو قسم است
 زمان جسمانیات زمان حق تعالی که از حرکات اتماک خیزد چنانچه دی و اهر و
 و فردا و درین زمان ماضی و حال و مستقبل است در زمان ماضی ایقده باشد و
 اجتماع هر سه محال دوم جسمانیات لطیف و این زمان بزمان آنچه کار جسمانیات
 کثیف است هزار سال ایشان را یک نفس باشند و درین زمان ماضی
 نیست و ماضی آن جز ازل نیست و مستقبل این جز ابدیه درین زمان هزار سال
 گذشته با هزار سال آینده برابر است چنانکه شب و روز فرموده است یونس
 بطین الحوت چند هزار سال بود و فرموده است عبد الله الرحمن یبلی خلی
 الجنة و این بعد هزار سال خواهد بود و بزمانی رسیده بود که هزار سال آینده
 یک حالت او بود بدانکه روح انسانی را هزار قالب بزمان جسمانیات
 که در تاریخ است چند آن کار توان کرد و دیگر بسایه نفس
 گیسای را از باغ بکنت در این معنی بود و گفت یک شب
 ما را از باستان و جمله اولاد بر ما برهت چوں باز آمدیم

نکته

پنوز سو سے رو سے ما از آب وضو تر بود و از یاران ما کسی نیست کہ
 نیک نفس صد بار فراتر حرف این آیت بر خواند کیسے اصحاب جنیب
 در جلد در رفت در سے پیدا شد از ان طرف شدہ پہنچو و مستمال
 انجمن زن کرد و فرزندان از او سالہا بماندہ پس خود آب در آمدہ چون
 سر بر آورد و جامہ خود را دید کہ تارہ نہا وہ تکتہ در میان لطائف حضرت شیخ
 سید سلطانات المشائخ قدس سرہ العزیز سے فرمود و عروسے بخدمت حضرت
 رسول صلی اللہ علیہ وسلم آمد و اسلام آورد و بعدہ پر سیدہ حال پذیر من بیستہ
 پیغمبر فرمود و آتش و وزخ آگں مردنگراں شد سے خواست باز گردو او را
 باز طلب سے فرمود ان آیہ و آباک فی النار باستماع این خبر آن مرد میانہ
 سے فسہر بود و تھے عجبہ المدین عباس و امیر المومنین حضرت علی
 حمیدہ السلام و یک اصحابی دیگر رضی اللہ عنہم در راستہ سیر قتلند و امیر المومنین
 علی در میان بود و ایشان ہر دو طرف بودند و عجبہ المدین و آل اصحابی دیگر
 دراز بالا بودند و امیر المومنین علی کوتاہ بالا دریں میان عجبہ المدین و آل اصحابی
 گفتند یا علی التہم ہیئتہا کان النون بین لنا یعنی آگں تو در میان ایان
 ہستی ما نہ چون نون در میان کلمہ لنا بعدہ امیر المومنین علی رضی اللہ
 عنہ در جواب او این فرمود لو لم یکن النون فی لنا لہ صار لا یعنی اگر باشد
 حرف نون در کلمہ لنا ہر آئینہ گردو آگں کلمہ لنا لا و سے فرمود شیخ محمد اجل
 سرزی رحمت اللہ علیہ از عرقین در بلخ آمد و گذشت مولانا برہان الدین
 بلخی در بازار استادہ بود و منظر شہر بدید مروسے دراز بالا
 بہمن پشت دست گرفتہ بیامد مولانا برہان الدین در دل
 گذرانید کہ اولیاسے حتی ہم بریں رنگ گوشت و پوست
 باشند چون این خطسرہ گذشت بندگی شیخ محمد سرزی
 کرد و فسہر و میراث پدر خود خریدہ ام کہ چہنیں خریدہ شدہ ام

این سخن چون مولانا بر بالین الدین شنید پیشتر شد و قد مبسوم کرد
 و بر سر عقیب نه پاک باز آمد و شیخ را در یافت و س فرمود که دست
 قاضی کبیر الدین و مولانا بر بالین الدین بلخی و قاضی جمیل الدین
 ناگوری هر سه بچا میر قلندر قاضی جمیل الدین بر بالین الدین بر ما شتر سوار
 بود و ایشان هر دو بر اسپان همسب و پاکیزه انقضیه قاضی
 جمیل الدین را قاضی کبیر الدین گفت اسپ شما صغایست
 و نه بر از کبیر است بعد حضرت سلطان المشایخ فرمود که
 به بینید چگونه جواب داد که بر و شیخ اعتراف می نماید و می فرمود
 شمس الملک را بر سر بود اگر شاگردی که ما فرستادیم یا دوست
 از براسه او دیده آمد که گفته چه کردیم که نه آئی و اگر کسی مطالبه کرد
 گفته چه کردیم بگو تا بهمان کنیم و اگر تاغمه شدت و یا بعد از او بر سر رفتی
 و خاطر من گذشتی که در باب من بهم ازین امرت خواه گفت با من
 این گفته که آخر کم از آنکه گاه گاه آئی و با منی نگاه بود بعد از آن
 کس بیت چشم بر آب کرد چنانکه در همه حاضران ذوق آن اثر کرد و بنا بر آنکه
 حضرت پیش شمس الملک مقامات حریری تلذذ کرد و بود و حقوق آن نگاه
 میداشت بعد شمس الملک مستوفی الملک برسد و مستمال شد و بود و تاج
 ریزه در مدح او این بیت گفته است بیعت صدر اکنون بکام دل
 و دستاں شدی به مستوفی الملک بست دستاں شدی به
 عجب لطافتی دلین لطیف داشت که در شهر شل او نبود و گفته دوستی نجیب
 شمس الملک رقعہ نوشت بخط معشوش چنانکه مطالبه آن بغایت دشوار بود
 بر فور بر طرآن رقعہ نوشتہ تا فیکم خطہ بخطہ بطرفی الشط فلا تکتب لنا
 کاتب جردن عرضیدار و حکایت داشتند که مذکور مردمان خوب و محققان
 سلطان بود و او خط معشوش نوشتہ بیخی مطالبه آن بغایت دشوار بود

تکلیف

روز سے اس مولانا بظن خود نوشتہ بخد مت حضرت سلطان المشائخ آورد
 حضرت سلطان المشائخ را در مطالعہ آن درنگ نہ کرد حضرت سلطان المشائخ
 فرمود مولانا این خط شماست مولانا بعد از آن پیش آمد و گفت آرسے مخدوم
 خط بندہ طبعی است حضرت سلطان المشائخ بتسم کرد و گفت آرسے طبع وقتے
 جمعے از باران بخد مت حضرت سلطان المشائخ نوشتہ بعضے را در سایہ جاے
 نبود در کتاب نشستہ ایشان را ہم فرمود کہ در سایہ بنشینید و دیگر انرا فرمود کہ
 شما اینجا بنشینید تا ایشان را ہم در سایہ جاے باشد کہ ایشان در افتاد
 نشستند سن سے سووم حکایت وقتے دو صوفی در خدمت حضرت سلطان
 المشائخ آمدند ایشان را تعلیم کرد و پرسید از کجاے آمد ایشان گفتن از اوچے
 ایم شیخ فرمود شیخ جمال الدین او چوں است سلامت بہت گفتند آرسے
 حضرت سلطان المشائخ دانستند کہ ایشان پارسی نیدانند بعدہ فرمود امام
 محمد حسن شیبانی رحمۃ اللہ علیہ رحمت پاسے داشت فراز کرد نشستہ بود علی
 در آمد سلام کرد امام جواب سلام داد و پاسے گرد آورد نشستہ او سوال
 کرد ہم در شب چنانچہ اشارت شیخ بود چہ چنان کرد و بر آں سمت شارع بنود
 میان بان و جنگل بود چوں بحکم اشارت شیخ رواں شد چند کہ وہے برفت کوہے
 بلند پیش آمد بر سر آں کوہ پیرے منور مستقبل قبلہ نشستہ بود چوں بدو
 رسیدیم آں پیر و گردن نان گرم یک کوزہ آب سرد پیش آورد چوں آنرا بخورد
 مرا بجانب کوہے اشارت کرد گفت دریں سمت برو بر آں کوہ رسیدیم
 آنجا نیند پیرے را در یا ختم بانورے تمام او ہم دو گردن نان گرم و یک کوزہ
 آب سرد پیش آورد چوں آنرا تناول کردیم او نیز اشارت کرد کہ کوہے دیگر
 فی الجملہ چہ نہیں کوہ در کوہ میفتیم و ہر کوہے کہ در آمدے سے یک پیرے منور
 ترے یا ختم دو گردن نان گرم و یک کوزہ آب سرد پیش سے آورد مبارکیم
 ہر کوہے کہ مردے را در یا ختم آنخو گفت بر سر آں کوہ حصار بلند کا لیور بہت

پندرہ ہفت ماہ باشند کہ سلطان شمس الدین آں قلعه را گرد گرفته است
 و پوچھو چو فتح نئے شود و او بدین سبب منتقص میباشد تو برو پیش در سراے
 او و بگوئے بفرست لشکرے در قلاں ماہ و قلاں روز و قلاں وقت این
 فتح خواهد شد مولانا شمس الدین فرمود چون من بر حکم اشارت آں مرد خدا
 پیش در سراے سلطان شمس الدین آدم این سخن بروست حجاب گفته
 فرستادم حجاب پیش سلطان گفتند سلطان گفت برو پیش کہ از کجا ایسگو
 کہ قلاں روز و قلاں وقت حصان فتح خواهد شد گفت شما را حصار مطلوب است
 تا آنوقت مرا نگاہارید اگر بچنان باشد کہ من بگویم پس خون من سبار
 باشد فرمود کہ اورا بجی افطت تمام نگاہارید بچنان کردند چون و خدا فتح رسید
 مرا بر سلطان بروند گفتند البتہ سوارو پیادہ را فرمائید تا شروع کنند بعدہ سے
 گفت اینچنین حصارے با شحکام در مملکت ہند چگونہ خواهد شکست کہ این وقت
 اچھین فتح شد و مفضلہ مقدم گراں سوار از سراں و را و تال و دیوان پیشتر
 در گاہ سلطان بسیارست پیوستہ سلطان شمس الدین مریدان اعزاز
 و اکرام بسیار فرمود و چہار دیہ و رید اؤل بود و انجام سلم داشتند و حضرت
 سلطان المشائخ سے فرمود در آنچه شیخ جلال الدین تبریزی در شہر آمد
 خواست کہ از شہر طرفہ ہندستان رود سے فرمود چون در شہرہ را و ہند
 صرفت خالص بودم و این زمان نقرہ ام بعدہ پیشتر تا چہ خود ہم شہر اقلی
 مناقب شیخ جلال الدین تبریزی و سبب قبض روح شیخ الاسلام شیخ
 نجم الدین صفری و ریاب ادعیہ ماثورہ و او را در مقبولہ و رنگہ معلوہ نظر
 تحریر یافتہ است نکتہ در بیان زندگی حیدر زاد یہ حضرت مسلمان
 المشائخ سے فرمود قدس سلسلہ سیرہ العزیز کہ سیر کبھی بود و رویشے صاحب
 بحال و حال بود و در آنچه خرچ کفار چنگیز حال شد کفار و کجا نب خراسان
 نہادند و آں ایام شیخ حیدر زاد یہ سے سوسکباراں کرد و گفت کہ از

بگو

سیرت

بکلمہ

مغل بگریزید کہ ایشان غالب خواهند ماند پسیدند چگونه خواهند آمد گفتند
 برابر خود سے آرنند و خود در پناه او آں در و پیش سے آیند من در دسترازاں
 در ویش کشتی گرفتہ اور مرابری زمین نزد اکتوں حقیقت حال آنست کہ او
 غالب خواهد آمد شما بگریزید و خود بر غار سے رفت و تا پیدا گشت عاقبت
 همچنان شد کہ او گفته بود میر حسن عرض داشت کہ میگویند کہ طوق
 دستکله آہنی بر دست او موم سے شد فرمودہ و آرسے و لیکن اورا عالمے
 بود کہ آہن گرم از کوزه آہنگران برے گرفت همچنانکہ گیا ہے و کاسے را حلقہ
 سے کنند طوق سے کرد و در گلو سے پوشید و کاسے دستکله میساخت و بر دست
 او آہن بر طریق موم سے گشت این طاقینہ نسبت باو سے کنند طوق و دستکله
 دارند اما آنحال در ایشان کجاست و بہ بیان بزرگی ایشان تکتہ در بیان
 بزرگی بی بی فاطمہ سام رحمۃ اللہ علیہا حضرت سلطان المشایخ فرمود
 کہ عورتی بود در اندیت کہ اورا بی بی فاطمہ سام سے گفتند در غایت عفت
 و صلاحیت چنانچہ بر لفظ گہرا حضرت شیخ العالم فرید الحق والدین
 قدس اللہ سرہ العزیز رفتہ بود کہ آن زن مرد است اورا بر صورت زن
 فرستادہ اللہ بعد از آن فرمود در ایشان کہ دعاسے کنند بچہ نیک
 زناں و نیک مرداں اول نیکے ناں رابا دوسے کنند باعتبار آنکہ نیکے ناں
 عزیز تر باشند بعد از آن فرمود کہ شیر سے از ہمیشہ بیوں آہو سے نہ پوسد
 کہ این شیر زاست یا مادہ یعنی سے باید کہ فرسہ زند آدم بطاعت
 و تقوی بیوں آید خواہ مرد باشد خواہ زن بعد در مناقب
 حضرت بی بی فاطمہ سام غلو فرمود کہ در غایت عفت
 و کبر سن شدہ بود من اورا دیدہ ام بس عزیز عورتی بود و
 اورا حضرت شیخ العالم شیخ کبیر فرید الحق والدین و خط
 شیخ نجیب الدین متوکل قدس اللہ سرہا العزیز

برادر خواندگی و خواہر خواندگی بودہ است ویت ہا بر حسب سال ہر پیر سے
 گفته چنانکہ این مصلحت سے فرمود من از ویاد دارم بہ پیت ہم عشق طالب
 انجی و ہم جاں خواہی ہم ہر دو طلبی و سے پیدہ نشو و نہ تکلمہ در بیان شفقت ہر
 و نیت حضرت سناطالین المشائخ قدس سرہ العزیز سے فرمود حضرت امیر المومنین
 عجز بن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ عورت سے لایق کہ گاہوارہ رسید گرفت
 میرفت از وی پرسید کہ این گہوارہ کیست و دریں چاہست عورت گفت گہوارہ
 من است و دریں گہوارہ پر من است بر سر کردہ میگردد انم تا بیفتے حق او
 ادا کردہ باشم حضرت امیر المومنین عمر فرمود کہ حق پدر تمام کردہ و حق مادر
 از ماں زیادہ است آن عورت گفت خیر در اعمال نیت است او بدامن
 خود کردہ پروردہ و در پرورش من چنداں کوشش نمودہ بودہ کہ من
 وقتہ کہ بہ پیری رسم و عمر دراز یابم بیمار داشت من بواجبی بکن و بہت بہت
 من ہم در آنست کہ بیمار داشت ماور کہم بہر پد بچناں نیست بلکہ بچنین است
 بار سے تاکہ زندہ است حقوق سے گناہم چوں بمیرد از عہدہ بیرون آمدہ ایم
 این نیست قریب بدر جہ پیاہری باشد حضرت امیر المومنین عمر رضی اللہ
 عنہ در عہد خلافت خود یاری سے را برد لاسیتہ امیر کردہ اندیدہ بود و من
 بنام او در قلم آورده بدو تسلیم کرد و او در اثنا سے آن حضرت امیر المومنین
 عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ خود کے را در کنارہ گرفتہ بود مراحت سے
 کردہ شفقت سے نمود و آن یار رو سے سو سے حضرت عمر رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ کردہ گفت کہ وہ فرزند دارم بچکیں بچنیں دیت بیگیہم کہ دوست
 میداری حضرت امیر المومنین عمر رضی اللہ تعالیٰ فرمود مرا مثال بازو
 آن مرد مثال حضرت امیر المومنین عمر رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ بازو او حضرت امیر المومنین رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 عنہ آن کاغذ را از دستہ و در حال پارہ کردہ گفت

تبار خوردگان چون شفقت نیست بر بزرگان کجا خواهد بود بعد در باب طایفه
 که در ستمن خراج زیادتی کنند حکایت فرمود که در حدود لاهور دیده بود
 در آن دید درویشی ساکن بوده است و کشت میرکاشت زراعت میکرد
 و روزگار خود میگذرانید چنانکه یکس از وی چیزی نماند تا وقتیکه آن
 دیر را شمرده بیهوده نصب شد حصه آن کشت طلبیدن گرفت چندین گاه باشد
 که حصه نداده بیهوده با غله برده یا کرامت بنمایا حصه مایده درویش گفت کرامت
 چه باشد چون درویش دید که بغیر این نخواهد گذشت بعد از آن روئے سوئے
 شمرده کرد و گفت چه کرامت می طلبی بخواجه قضا را بهما بخانه نزدیک دیده آید
 روزی بود شمرده گفت اگر ترا کرامت هست بر روئے آن آب بگذرد درویش
 فی الحال نظر بر حق کرد و قدم بر روئے آب نهاد چنانکه بر خشکی بروند بچینان
 رفت گذار شد بعد از آن کشتی خواست باز او را گفت از آن رویش چنانکه
 رفته باز بر رویش کامل بود گفت خیر نفس من فریب شود که چیزی نماند شده ام
 نکته در بیان اعراف و خلفا سے خوب اعتقاد حضرت سلطان المشایخ
 قدس الله سره العزیز فرمود خلیفه از خلفا سے بغداد جو آنے را در جس کرد
 باور آن جوان بیاید پیش خلیفه زاری و ناله سے کرد تا پسر او خلاص شود
 خلیفه گفت که من حکم کرده ام تا آن گاه که اولاد من باشد پسر تو پیوسته
 و جس باشد زال چون اینچنین سخن مایل از خلیفه بشنید آب و روید کرد
 و بعد روئے سوئے آسمان کرد و گفت خداوند خلیفه تو این حکم کرد تو جو
 حکم من کنی و چه حکم خواهی کرد خلیفه این سخن بشنید و دش بگشت و زخم شد فوار
 داد تا پسر او خلاص دهند بعد از آن پسر را سوار کردند و سواران را جمع کرد
 و گفت در بغداد این پسر را گردانید و ندانستید که خدا عطا را قدرتی
 سخایفه یعنی این شمشیر خدایتعالی است بر خلفا تو است خلیفه نکته در بیان
 مزاج ملوک حضرت سلطان المشایخ قدس الله سره فرمود که کسی که

نکته

نکته

قدسی است که قلوب الملوها و لونا صیحه میله یعنی که دلباسه باوشاها
 و موئیهاسه سرایشان بدست من است روایت می کنند که حق تعالی
 می فرماید که دلباسه باوشاها بدست من است و من گرداننده ایشانم
 که هرگاه خلق با حق راست باشد دلباسه باوشاها را هرزها بر خلق گردانم
 و هرگاه که خلق با حق راست نباشد من دلباسه باوشاها را بے هرز گردانم
 بعد از آن بر لفظ مبارک ماند که نظر آنجا باید داشت و همه چیز یا از آنجا باید
 بعد درین معنی تکایت فرموده آنچه قبایح ملتان داشت و سلطان
 شمس الدین در دلی بود میان ایشان حماقت ظاهر شد شیخ بهاؤالدین
 رحمة الله علیه قاضی ملتان هر دو بجانب سلطان شمس الدین مکتوب
 نوشتن آن کتابت هر دو بدست قباچه افتاد متغیر شد قاضی را کشت
 و شیخ را بدر سراسر طلبید شیخ بهاؤالدین بدر سراسر رفت چنانکه هر
 رفتی بدست بر حکم معروف در راست قباچه نشست قباچه مکتوب
 بدست او داد شیخ مکتوب مطالعه کرد و گفت آری این نامه من
 بنشسته ام و خط من است قباچه گفت چرا بنشسته شیخ گفت من
 بنشسته ام از حق بنشسته ام هر چه توانی بکن تو خود چه توانی کرد و بدست
 تو چیست قباچه چون این بشنید در تامل شد اشارت کرد که طعام
 بیارید معروفه این بود که شیخ در خانه کسی طعام نخورد و مقصود قباچه
 این بود که چون شیخ طعام نخواهد خورد در آن حال آن را مضرت رسانم شیخ
 بضمیمه باطن دریافت چون طعام پیش آوردند شیخ گفت بسم الله الرحمن الرحیم
 و دست بطعام برد و خوردن گرفت قباچه چون این حالت بدید تمامی غضب
 او فرو نشست و بیچ نتوانست کرد گفت شیخ سلامت به مقام خود آمد
 بعد فرمود که بعضی را مزاج زودتر تغیر می شود مناسب این معنی و چو
 بر زبان مبارک ماند و فرمود که مولانا فقر الدین برزادی را که اسمش
 بریم فرمود

ناخوش گردم و در نیمه نغم قره و گدش گردم و از آب لطیف تبریز چه دارم و دریا
 مار و گره آتش گردم و در نظر مبارک حضرت سلطان المشایخ قدس السیرة
 العزیز بیشتر دیده ام قیل یا رسول الله صلی الله علیه و سلم اغیرنی و یحکم
 فی نفسی اقل او علی عیال و لیس یومئذین الثمن ان فیمن ان النقیل ان الیمن
 الخکیم روحی بالکسیر و المصنف من نفس حکم السیم کلها یحکم و لدی فی سب
 این حکایتی فرمود که بادشاهزاده بید و در نهایت حیاء و حیا که گفت روزی در منظر
 نشسته بود و درین بادشاهزاده نظر جانب آسمان کرده و سوسه چشم بر آن طرف
 داشت بعد از آن طرف دیگر دید باز نظر جانب بالا کرده تا میرسد نظر طرف آسمان
 گماشته بعد از آن دورتر از آن جانب محرم خود کرد و نگاه دیگریست هر دو گفت
 این چه بود که در این آسمان می روی باز از این من دیدی و گریستی شاهزاده
 گفت ازین سوال بگذر هر دو چون انصاف بسیار کرده بعد از آن گفتند اله
 که با حق که این سعادت نظر من با حق مخلوق بود آنچه دیدم که نام من از آن
 پاک کرد و از نوع و اسم بر آن می هست باز دیدم که بر جاست من همیشه هست بود
 بارگاه این خود بود و تو در حیرت الهی بودی بود که دیدم هر دو چون از این
 گفتند اکنون تو چه حکمی کنی شاهزاده گفت من چه تو انم کردی فکر کنی باشد که خدا
 اتعالی کرده است نگاه بادشاهزاده چشمی را طلب فرمود میانه خود پریشانید
 در لیبچه خود کرد و طریقه نام ز فرمود که در بعضی حکم فرمای لشکر زایا امر او
 ملوک و تبع و ارکان و اهل کرب و چنان بر برکت آن حکم کار با تمام رسانید
 و خود مستی بادشاه پیوست و هم بر آن بارگاهزاده و وفات یافت
 در آنک چشمی بشکرگاه رفته بود چنان با شکر زنده گانی خوب
 کرد که دلها بر بهجت او مائل شد یوں آن بادشاهزاده
 نقل کرد آن ملک را آن چشمی قرار گرفت و حکم مختصم او را
 بر حکم شرعی و حسب اله خود آورد و نفس آن بادشاهزاده

در کار شد نکته در بیان در داری که ایقان مستغرق باشند و از خواب و خوابگاه
 را یاد و نیش سلطان شمس الدین در سنه ۶۴۶ هجری و همه زوار رفتن بدین بقا
 رحلت فرمود و در همین سال حضرت شیخ الاسلام قطب الدین بختیار خانی
 قدس سره العزیز و قانت یافت گویند بعد از آنکه سلطان شمس الدین
 در مدت ده سال چهار فرزند سلطان را بر تخت نشاندند و بعد از گذشتن
 ده سال با و شاهی چهارم فرزند سلطان ناصر الدین پسر خود
 سلطان شمس الدین را بر تخت نشاندند و این سلطان ناصر الدین
 که طبقات ناصری تمام است با و شاه حلیم و کریم بود و متعبه و بیشتر وجه
 خود از وجه کتابت منجوت ساخته و مدت بیست سال با و شاه بود و در این
 عهد ده ملک همان بنای سلطان خجیاست الدین بلین بود و در آن ایام
 او را الفوجان خوانند که بعد از او در شهر رسنه اتقی و بنین و سته مایه سلطان
 خجیاست الدین بلین که بنده از بندگان شمسی بود بر تخت حضرت دلی
 جلوس فرمود و او را دو پسر بود پسر بزرگ او که خان ملتان و والی بھار بود
 بود در شهر رسنه اربع و شصتین و ستائیه در میان لاهور و دیپالپور
 با محل بخاریه کرده و شهبید شد و بنی سوار کارا که آن حرب شهبادت
 یافت و اژان تاج خان ملتان را خان شهبید میخوانند و امیر خسرو
 در آن حرب اسپر غل شده بود بنوعی از دست ایشان رفتی یافت
 و این خان شهبید بزرگ پسر بود که خسرو نام و پسر دوم سلطان
 خجیاست الدین را بغرا خان محمود نام بود و لقب بنا ناصر الدین
 او را یک پسر زده که قبا و نام لقب بجز الدین و آنچه از خان شهبید
 زنده بود و پسر او خسرو و تفویض کرد و خسرو را اگر چه در
 عفو آن شهباب بود و در نظر سلطان پرورش یافت یا مرا و
 وزیران کارکنان جدید از دلی بکلتان سرستاد

۸۱
 کتبه

و عمر سلطان از شش ماه گذشته بود و بعد از شهادت پسر در روز و در ملک بلخی
 فتور پیدا سے آمد و از غم پسر شکسته تر سے شد و صاحب تاریخ فیروز شاهی
 سے گوید کہ سن از شقاوت معترض شدہ ام کہ در عصر بلخ چند بزرگ از بقالی
 شمشی ماندہ بود و عمر سلطان بلخ از آن بزرگان آراستہ شدہ بود چنانکہ
 از سادات کہ بزرگترین است اندسید قطب الدین شہج اسلام شہر چند
 بزرگوار قاضیان بد اول و سید منتخب الدین و سید جمال الدین پسر
 سید مبارک و سید عزیز الدین و سید معین الدین بیانہ و سادات گرام جندان
 سید حججو و سادات عظام کیتہل و سادات نجستہ و سادات بیانہ و سادات
 بد اول و چندین سادات دیگر کہ از حادثہ چنگیز خان ملعون درین دیار آمدہ
 بودند و در صحت نسب و بزرگی عدیم المثال بودند و کمال تقوی و تکریم آراستہ
 بہر ہمہ و رفیقہ حیوۃ بودند و ہم در عصر بادشاہی سلطان بلخ چندین علمائے کرام
 از نوادہ استادان بودند و بر صہ اوقات مبعث سے گفتند چنانچہ مولانا برهان
 الدین بلخی و مولانا برهان الدین بزاز و مولانا نجم الدین و مشقی شاگرد
 مولانا شکر الدین رازی و مولانا سراج الدین سجری و قاضی شریف
 الدین نوابچی و صدر جمہای مہراج الدین جورجانی و قاضی رفیع
 الدین کاندونی و قاضی خمس الدین و مراچی و قاضی رکن الدین
 سمانہ و قاضی جلال الدین کاشانی پسر قاضی قطب الدین کاشانی
 و تقصاۃ شکر قاضی سدید الدین و قاضی طہیر الدین و قاضی
 جلال الدین و چند استادان و محققان و سرآمدگان و از شاگردان
 و پیران علمائے شمسی و گفتن بہق و نوشتن جواب فتوی متعین
 بودند و از شایستگی کہ مثل ایشان در روزگار سے پیدا آید عہد بلخی
 و زینتہ گرفتہ بود چنانکہ در اول عصر بادشاہی او حضرت شیخ شیوخ
 العالم فرید السجفی و الدین مستو کہ قطب عالم و مدار جمہان بود

وایمانی این دیار را زیر بار گرفتہ زماں زماں کرامت او ظاہر سے شد
 واز ثبات قریب و محاسن انفاس نفسیہ او مخلقے از بلا ماسے دین و دنیا نجات
 سے یافت و قابلاں از ارادت او بدرجات عالیہ ترقی میگردند و شیخ
 صدرالدین پسر شیخ الاسلام بہاؤ الدین زکریا و شیخ بدرالدین غزنوی
 خلیفہ حضرت قطب الاقطاب شیخ الاسلام و المسلمین شیخ قطب الدین
 بختیار کالی اوشی چشتی و شیخ ملکیار پڑاں و حضرت بی بی رفاطمہ سام
 و سید مولہ و چندین مشایخ دیگر بودند و میامن و برکات ایشان در عهد
 سلطان بلین فیض رحمت آسمان متواتر بریں زمین نازل سے شد و چون
 حکما و اطباء و عہد بلینی در حکمت و طب نظیر داشتند مثل حمید الدین مہر
 و مولانا بدرالدین دمشقی و مولانا حسام الدین ماریکنہ انی غیر ذلک
 از نوادریلوک در آن عصر ملک حملا و الدین کشلیجاں برادر زادہ
 سلطان بلین بود کہ در کثرت بذل و جود گوے سبقت از حاتم طائی
 ربودہ بود و من از بسیارے از اہل اعشار خاص از امیر خسرو شنیہ
 ام کہ بچونک حملا و الدین کشلیجاں در خشمش جود و مہیر اندازی و
 گوے بازی و شکار انداختن ماورن زاید و ہم در آن ایام بولسے پر خود
 کشلیجاں برادر سلطان بلین باریک شد و چون سلطان بلین از
 واقعہ خاں شہید شکستہ شد و از حزن بسیار رنجور گشت بفرقاں پسر
 خود را از کمینوی تور علی طلبید و اورا گفت کہ فراق برادر تو را صاحب
 فراش گردانید اسے پسر ایام آن نیست کہ از من دور باشی جز تو پسرے ندانم
 کہ جاسے من تو ندداشت و بخیر و کیتقہ پا و کہ پسران
 شمایاں اند من ایشانرا پرورش دادہ ام خور و اند گرم و سرد
 روزگار پخشیدہ اند کہ گر بعد از من نہکے پیشان رسد از غلبہ عرض او پسر
 نفس خود باد شاهی نتوانند کرد و باز ملک و سلسلے بچونک شہ

که بعد از سلطان شمس الدین در مدت شده بود اگر تو در لکنهونی باشی
 و در شنگاه دلی دیگر نشین ترا پیش او چاکری باید کرد این معنی پیش
 و از پهلوسه من دور شو و نماند رفتن لکنهونی مکن بغیر احوال پادشاهت
 بخول بود و سه ماه که در دلی ماندید صحت یافت پیمانہ ایخت و سه رجماء
 پدر جانب لکنهونی مراجعت کرد و کیقتب و پسر بقرا خالی نزد سلطان
 ماند بقرا خالی بنوز بک لکنهونی نرسید بود که سلطان بازر بخورشده و ارگان
 دولت خود را طلبید و همیت کرد که بعد از من کخیسر و رار تخت
 نشاند اگر چه او خورده سال است و حق جهان داری نه تواند گذار و لیکن
 چکنم محمود که از کاره می آید و مردمان از و چشم داشتند لکنهونی رفت تا
 اورا طلبید صد کاسه بدانگه شده است و تخت پادشاهی بر باد خواهد
 شد بعد از وصیت روزیوم بچو ار حمت حق پوست همان روز از بر
 کخیسر و که پسر خان شهبید بود بکنان کس فرستادند کیقتب و پسر
 بقرا خالی را سلطان معزال دین خطاب داده بر تخت ملک دلی
 نشاند سلطان بلین را در آخر شب از کوشک لال بیرون آوردند
 در و ارا لالان و قن کردند و سلطان خلیفای شمس الدین بلین بدت
 بیست و شش سال پادشاهی کرد و سلطان معزال دین کیقتب و در شهبو
 سه روز شمس الدین و ستامه بر تخت بلینی دلی متمکن شد و در آن وقت بنه
 ساله بود و این سلطان زاوه صاحب مکارم خلاق و طبع موزون و وقت
 پسندیده و جمال شکوه داشت و آرزوهای کامرانی و تناسک استیفا سے
 بجا و شوق تنم و لذت و در حدیثه از هجوم آورده بود ترک سکونت شهر کرده
 و از دار السلطنت کوشک لال بیرون آمد و در کیلیو کهری برکنار
 آب چون کوشکے بس بے نظیر و بے شکر و کاشا برادر بود و بالوک و امراء
 و معینان و معازن و کارداران نزدیک کوشک خانهاست و معتقد چون پند

که پادشاه بسکونت کلوکبری را غیب است قصر باو بنا پاو محلها ساختند و سر
 بر طایفه از شهر در کلوکبری رفتند و ساکن شدند و کلوکبری آبادان و محمود
 گشت القصه سلطان معزالدین بلیا و نهارا و رعیش و عشرت شتول
 می بود و ملک نظام الدین و ایا در برادرزاده ملک الامرا کو تو ال و رعیش
 تحت سلطان خرید و در ظاهر و ادیک سلطان و در سر نائب ملک شده
 پرداخت امور عظام ملک داری بدو باز گشت و ملک نظام الدین در
 جلب ملک دندان تیز کرد که پیر که گرگ کهنه بود و شخصت سال ملک
 و ملی ضبط کرده بود و اهل مملکت را با نول عظامت بجانب خود کشیده بود
 بخاطرش رسید که پیر که قابل جهان داری بود در حیات پدر شهید
 شد و بغیر احوال در کهنه نون فرو مانده سلطان معزالدین از غلبه هوا
 پرستی سر جهان داری نذار و اگر کجی و پیر خان شهید را از میان
 بردارم و چند کس دیگر از ملوک قدیم را از سلطان معزالدین دفع کنتم
 ملک و ملی مرا با آسانی بدست آید پس مصلحت اینست که کجی و
 را باید طلبید و در راه او را دفع باید کرد باین اندیشه بطلب
 کجی و بملت آن کس فرستادند و ملک نظام الدین در عا
 ستی از سلطان معزالدین بر اے قتل کجی و خصت
 ستم و از درگاه کسان نامزد کرد و در قصه ریتک کجی و
 را بقتل رسانیدند و از قتل کجی و کل سران بلخی که ارکان
 و اعوان معزالدین گشته بودند از ملک نظام الدین
 خایف شدند و هر همه بر اسان گشتند و بعد از مدتی معزالدین
 را بخوار شد و بنحمت فالج و لغوه در مانده روز بروز بترس شد
 چون امید صحت نمانده بن گان بلخی از ملوک و امرا و معارف
 و سرخیلان و سرهنگان جمع شدند و اتفاق کردند

کہ پسر سلطان معز الدین را با آنکہ خورد سال بود از حرم بیرون آوردند و سخت
 تشاندند تا ملک در خاندان پلینی بماند و اورا سلطان شمس الدین خطاب
 دادند و سلطان معز الدین را در کوشک کلو کہری قادی سے گردن زد و سلطان
 جلال الدین با جماعت خلیجیاں بانوہ قراقتیاں در بہا پور فرود آمد و انھیں
 شکرہ عرش شکر سے کرد و چون اسے دیگر داشت نہ اورا با ترکان استواری دین
 ترکان را با او ترکان اورا پسترا از خود میدانستند و ایتمر کچھن ایتمر کلید اتفاق
 گردن زد کہ چند امرا سے بیگانہ سے نمایند از میاں بردارند و تذکرہ بنام ایشان کردند
 و سمرقند کہ نام سلطان جلال الدین نوشته اند سلطان جلال الدین
 خیر یافت و ہوشیار شد و مردم خود را گرد آورد و امر اسے خلج را یکجا جمع کرد و
 شکرہ در بہا پور ساخته و بعضے امرا سے بزرگ با او یار شدند و ایتمر کچھن
 با سوار سے چند رفت تا ز بہا پور سلطان جلال الدین را بغیر مت بسیار
 و در سراسر شہی کار او با خرمیاند سلطان جلال الدین را حال روشن شد
 بود و بجز و آنکہ ایتمر کچھن با ربک بطلب او رفت و در زمان او را از اسب فرو آورد
 و تیغ در خلق آورد و پسران سلطان جلال الدین کہ ہر یکے پچھو شیر فرہ بودند
 با پنجاہ سوار در ہار گاہ سلطان درآمدند و پسر سلطان معز الدین را از تخت
 ر بردند و بہ پدر رسانیدند و ایتمر صر تھہ و بنان پسران جلال الدین آمد و در میان
 راہ تیز روند و غلطان میدند و پسران ملک الامر در بہا پور بردند و گردن گاہ داشتند
 در شہر شیب شد و خواص و عوام و خورد و بزرگ شہر از دروازہ منہرت پسر
 سلطان معز الدین بیرون آمدند و راہ بہا پور گرفتند و چاہ شہر را سردار
 خلیجیاں بغایت دشوار نمود کہ تو ال جمعیت تمام را بوسطہ پسران خوج
 فرو نشاندہ و مردم شہر را باز گردانیدہ و بسیاری سے از ملک و امر کہ از محل ترکان
 بنیو دیا سلطان جلال الدین یار شدند و در شکر گاہ اورا رفتہ فرود آمدند و
 جمعیت انبوہ شد و بعد دو روز از ما جراسے مذکور ملک لالہ کہ پدر اورا

سلطان معزالدين كشته بود فرستادند بلكو كه برى بقتل سلطان معزالدين
چون بايضا كلكو كه برى وقت سلطان معزالدين را كه دهنه و نيشه مانده بود در چاه خوابه بسيجيد و گدسته
چشمه زود در كنجان روان كرده ملك چچو بهت ملكه سال بود معزالدين باو شاهي كرده برادرزاده
سلطان بلين را كه وارث ملك بود ا قتل ع كرده دادند و بجانب كره فرستادند
و مخالفان و موافقان با سلطان جلال الدين بيعت كردند و از بهر پاور
سلطان جلال الدين با جمعيت بسيار سوار شدند و در قصر معنزي در
كلو كه برى فرو داده و آنجا بر تخت باو شاه نشست و از بهر اس شهر و از ترس سلطان
ماهيده در دو تخانه فرو نيايد و بر تخت تدبير بنشست پوشيده نمايد كه در شهر رسنه
شاهان شامين و ستايم سلطان جلال الدين فيروز خلی در كوشك
كلو كه برى بر تخت باو شاهي نشست و مدت سيزده سال عصر جلال الدين
بود و كلو كه برى را شهر نو نام زد كرد و حصاره از سنگ در غايت رفعت بنا
كرد و امير خسر و گفته است سه شهادت شهر نو كرده حصاره كه كه گفتم
از سنگ را و تا قمر سنگ و سلطان علاء الدين برادرزاده و داماد و مراد
سلطان جلال الدين بود در هجدهم ماه مبارك رمضان سنه خمس و
تسعين و ستايم سلطان علاء الدين عم خود سلطان جلال الدين
را شهيد كرد و بر تخت سلطنت نشست با آنكه از شايخ عصر علامي مستجاب
شيخي كه نيابت پيغمبر است عليه الصلوة والسلام بشيخ الاسلام نظام الدين
بشيخ الاسلام علاء الدين بنه شيخ فریدالدين و شيخ الاسلام شيخ
ركن الدين بنه شيخ بهر والدين زكريا آراسته بود و وجهه از انفاق
تبركه ايشان منور شده و عالمي دست بيعت ايشان نه گرفت حضرت
شيخ نظام الدين در آن هنگام در غياث پور بودند و شيخ علاء الدين
بن شيخ بدرالدين سليمان بن شيخ فریدالدين در تمامي عصر علامي در
اجودهن شكن بودند و شيخ ركن الدين بن شيخ صدرالدين بن شيخ

عصر علامي مستجاب
شيخي كه نيابت پيغمبر است

بہاؤ الدین زکریا اور ملتان مستقیم بودند و در ہمہ عہد علما شیخ رکن الدین
 داد طریقت پیدا و تکمیل مریدان میکرد و سجادہ پور را منور میداشت و ہمہ
 انالی و یار سنده و ملتان و اوچہ وغیر ہم باستانہ مبارک شیخ رکن الدین
 نشسته بودند در کشف و کرامت شیخ رکن الدین کسی را شبہ شیکے نمازہ
 بود و ماثر آن خاندان بزرگ از وصف بیرون است و شیخ بہاؤ الدین زکریا
 را در میان سالکان و فدا طلبان باز سپید گفتند سے اعینے ہر کہ خود را بہنام
 او برند و بخدا رسد و شیخ صدر الدین باوصاف کمال و تکمیل و سخاوت سے
 در غایتے افراط داشت و با آن چنداں مال کہ او را از میراث پدر رسیدہ
 و در محمول دیدہ نارسید سے از خود را عطا بیشتر ایام آن بزرگ در قرض گذشتے
 و در عصر علما شیخ سے بود نہ کہ بعد از ایشان بلکہ پیش از ایشان چشم روزگار
 مندیرو و لا یشیا امیر خسرو کہ شعر و شاعران سلف و خلف بودہ است و در اختراع
 معانی و کثرت تصنیفات غریبہ نظیر داشت و مع ذلک الفضل و الکمال و اللہونہ
 و البلاغ صدیقی مستقیم الحال بود و بیشتر عمر او در عیال و قیام و تہجد و تلاوت
 گذشتہ است از مریدان خاصہ حضرت سلطان المشائخ شیخ یسویخ العالم
 سید نظام الحق والدین محمد احمد بدایونی البخاری اچشتی قدس السیرہ
 العزیز بود و آپکنال مرید و محقق من دیگر سے را ندیدم و از عشق و محبت نصیبے
 تمام داشت تا صاحب سماع و وجد و صاحب حال بود و در علم موسیقی کمال
 داشت و ہر چہ نسبت طبع لطیف و موزون کند باری تعالی او را و آن ہنر
 سرآمد گردانیدہ بود و وجود سے عدیم المثال آفریدہ و در قرون مشاخر از
 نوادرا عصار پیدا آورده و دوم شاعر سے از شعر سے بگاید عصر علما امرت
 سنجری بود و اورا التفاتے بنظم و تشریح بسیار است و در سلاست ترکیب و روانی
 سخن آستے بود و از بس غزلہا سے وجدانی در غایت روانی گفتے او را
 معدی ہندوستان خطاب شدہ بود و امیر حسن مذکور باوصاف و

اخلاق پر فحیہ متصف بود و سالہام را با امیر خسرو و امیر حسن
تو دو و رنگانی بودہ است و نہایشال بے صحبت من تو استن بود و نہ
من تو استن بے مجالست ایشان گذرانم و از غایت اعتقاد کہ آن
حضرت شیخ داشت آنچه در مدت اراوت خود در مجلس شیخ از انکاش
متبر کہ شیخ شنیدہ بود عین موقوف شیخ را جمع کردہ است آنرا
قوانم الفوا و نام نہسادہ و او دریں ایام دستور صادقان
ارادت شدہ است و امیر حسن را نیز دیوان است صحابہ نثر
و شتویات بسیار است و چنانش شیریں مجلس و طریقت و خوش
مزاج و مؤدب و مہذب بود کہ راستہ و آئینے کہ من از مجالست
اوسے یافتم در مجالست غیر اوسے یا نعم بدانکہ مقصود از ایراد مقدمہ
نہ کورہ است کہ دل سلطان علاؤ الدین را چہ دل تو ان گفت و او را چہ
بے باک و بے التفات تصور تو ان کرد کہ از ہزار دو ہزار فرسنگ مسافر ہا
و طالبان در آرزو ملاقات حضرت سلطان نظام الدین سلطان المشایخ
محبوب الہی امیر سید ندا و در اینج بخاطر نگذشت کہ بلا از دست شیخ الشیخ مجبور
الہی آید و یا جناب قدس علی را نزد خود طلب و ملاقات کن و در روز گرام و ہم در
آمد زیرا کہ چون امیر خسرو کہ نادر عالم بود اگر در عہد محمودی و سخری بودے
اورا مکرم و تجلیل داشتندے سلطان علاؤ الدین اورا ہزار تنگہ دادہ بود
و تکریم و تجلیل اورا بجایاوردہ و ہرگز حق احترام و احتشام او محافظت نہ کردہ
و انہمہ عجایب در عصر آراستہ بود و حق او مکرم و استدراج بود سلطان علاؤ
الدین را رحمت استسقا شد و در آن رحمت قات یافت مدت سلطنت
بیت سال بود بعضے گویند کہ ملک یب پیش بریدہ ہیں دریدہ کا سلطان را
در حالت غلبہ رحمت تمام کرد و در شہر ہوسند خمس عشر و سبعمائتہ و شہر شہر شہر
آخر شب سلطان علاؤ الدین را از کوشک سیری بیرون آوردند

و در مسجد جمعه در مقبره او بروند و دفن کردند و در همین سال سلطان قطب الدین
 پسر سلطان علاء الدین بر تخت نشست بعد از قتل ملک تاشک که بعد
 از سی و پنج روز که از قتل سلطان علاء الدین گذشته بود و در شهر پورینه
 شان عشیره سبعمائة و بود اسطراکنک دیو گوگیر از دست رفته بود بجانب دیو گوگیر
 لشکر کشید و پنج و هفتاد هزار لشکر بازگشت چنانچه سلطان علاء الدین
 زینقه ملک تاشک تائب شده بود سلطان قطب الدین فریفته و آشفته
 خسرو خاں شد و آن سوار و سواران را چون پترو در و سردار لشکر گردانید
 و از آن مایهون مفعول بر خاندان و فرزندان او چه گذشته و از جمله بدیها
 سلطان قطب الدین آن بود که یا حضرت شیخ سلطان المشایخ
 نظام الدین اولی که قطب عالم بود از جهت آنکه حضور خاں را
 مرید شیخ میدانست با شیخ عداوت بنیاد نهاد و زبان به بدگفتن
 شیخ بگشاد و در بهر آن شد که شیخ گفت رسانند و چند بدخواه او
 که خود را پیش او میگوخواه نموده بودند سلطان را در بدخواهی و ایذا
 شیخ باعث می گشتند و از آن جهت بر آفتاد آن او نزدیک رسیده
 بود زبان به بدگفتن شیخ بگشاد و عداوت ظاهر می کرد و ملوک و وزراء
 معارف در سر اسکی را فرمود که کسی بنیارت شیخ و خیمایش پور نرود
 و بارگای گفت که هر که سر شیخ بیار و هزار تنگه زر او را بدستم
 در روزی در خطیره شیخ خمیسی او الدین روحی سلطان را با حضرت
 شیخ ملاقات شد خدمت شیخ را ملاقات نکرد و سلام شیخ را جواب
 نداد و اتفاقات نفرمود بنیت آنکه با شیخ در اندازد شیخ زاده حسام را که مختار
 شیخ شده بود و مقرب و رگه خود ساخت و شیخ الاسلام رکن الدین
 را از میان طلب کرد و قصه سلطان قطب الدین را بعد از چهار سال
 خسرو خاں با جمعی اتفاق کرده در بام هزار ستون سر ازین جدا کردند

وقت بے سرسایان را از بام در صحرای انداختند و خنجر از پای پند و گوشه خریدند
 و از جان خود نمیداشتند هر که گفتنی بود کشتند و در بار تار کردند و بجم و آن نیم
 شب ملک عین الملک ملتان ملک حمید الدین قوشی و ملک محمد علی
 جو تا بیست سلطان محمد بن تغلق شاه و خیریم را طلبیدند و بر بالاس بام
 هزار ستون نگاه داشتند تا روز شود چون روز شد خسرو و خاں وزیر
 حسین خود را تا صحرایین خطاب داد و برادر خود را خاں خاتان و
 بکس خطاب و منصب تعیین فرمود و از هیچ کس ملاحظه نداشتند مگر از غازی
 ملک یعنی تغلق شاه که در دیپال پور بود تغلق شاه که این خبر شنید
 چون مار برخو و پیچید از براسه آنکه بدست سلطان محمد تغلق نزد سلطان
 قطب الدین قریب تمام داشت از قبل رولی نعمت خود خون سه خورد و دم
 تهنه نواست نزد تغلق شاه شکر کشید و بدلی آمد و خسرو و خاں
 حرکت کرد و خسرو و خاں را شکست داد و خسرو و خاں گریخت
 روز دوم او را گرفته آوردند و گردن زدند مدت چهار ماه خسرو و خاں
 سلطنت و ملی داشت و شهر سه عشرین و سیوات سلطان غیاث
 الدین تغلق شاه انارالد برمانه در کوشک سیری جلیس قیسر مدور
 باد شاهی بذات پهلوی اوزیب زینت گرفت و در شهر سه عشرین
 و عشرین و سیوات سلطان تغلق شاه بر محمد حق پیست و سلطان
 محمد بن تغلق شاه که در پهلوان بود بر سر سلطنت دارالملک تغلق آباد
 جلوس فرمود و از باد شاهی او ممالک اسلام آراسته شدند بدانکه سلطان
 محمد شنید که تغلق شاه از کهنون جریده امروز تغلق آباد و سه فرمود
 که در کوه و سه تغلق آباد نزدیک اغنالی در کوشک قیسر سه پنا کنند
 که شب پدرا و انجا نزول کند و چگاه با کوشک پادشاهی در آید
 تغلق شاه وقت نماز دیگر سه در کوشک نورسید

و فرود آمد پس او و اکابر و اشراف استقبال کردند و پادشاه شرف گشتند تا آنکه خاصه
 و طعام فرودند و ملوک و امرای بجزت دست شستن بیرون آمدند صاعقه بلا از آسمان
 بر زمین افتاد و سقف خانه بالا تعلق افتاد و پاشیج و شدش کس نگیرد بر مسافت اندازد
 و بجزار رحمت حق میوست و سلطان محمد رحمت باو شاهی در دلی جلوس فرمود دست
 سلطنت سلطان محمد بن تعلق شاه بیست هفت سال بود و بدانکه سلطان محمد
 تعلق در شکر بیض شد عرض او امتداد یافت روز یکبار آب میخورد نزدیک
 شسته رسید سلطان محمد در جوار رحمت حق میوست و شکر شور و شنب بر خاصه شکر یک
 که خلق با یکدیگر در افتد دست چهارم باه محرم سنه شصت و هجدهم و بیعت با جماع خواص
 و دوام سلطان احمد الزمان فیروز شاه سلطان در شکر رحمت باو شاهی جلوس فرمود
 بدانکه شیخ نصیر الدین محمد و شیخ و ملا و ملوک و امرای و موارف و اکابر و خیران و سزایان
 شدند و با استعانت عام در سر آمدند و فیروز شاه را گفتند که تو هم که عهد و عهده می
 سلطان محمدی و هم پادزاده اوئی سلطان محمد پسر که نمود و دیگر است از دوشهر
 و شکر که چنان مانده است که قابلیت باو شاهی داشته باشد از براسه خدا تعلق
 در مانده را بفریارس و در تخت جلوس فرما و چندین هزار آدمی و این همه لشکر را از دست
 مقل با خبر بر چند فیروز شاه عذر می گفت دست از او باز نمیداشتن و میگفتند که در
 لشکر و جنگاوری لایق سلطنت نشایان پادشاهی هر سلطان فیروز شاه
 نیست که اگر امروز بر تخت سلطنت نشیند و مغالان را معلوم شود که او پادشاه نشیند
 یکبار مغالان همیبال سلامت نگذارند و همه را بقتل رسانند بضرورت بر
 تخت سلطنت جلوس فرمود و مردم از محنت و اندوه آسوده شدند
 تاریخ وفات سلطان فیروز شاه فوت فیروز است که مفصل
 و پشته و نه است و دست سلطنت او سی و هفت

سال بود تم بعون و هو الله العظیم

در آخر کتاب منقول عن عبارت ذیل مرقوم بود باینکه احوال سخی خود در نقل این
 نسخه متبرکه که محرر ساخته و در ذیل منقول نیز بتجزیه میرسد تا بر ناظران وضوح پذیرد و آن
 عبارت اینست با تمام سید کتاب مستطاب حضرت سید الاولیا بر مطالع
 فریادگان این صحیفه شریفه محقق و متعجب نگانند که درین کتاب یکبار و یکصد و پنجاه هجری
 نبوی صلی الله علیه و سلم و سنده بیستم جلوس محی شاه باوشاه سید عبدالعزیز
 نسخه بخط قدیم بسیار درین نسخه و کهنه مرقوم سید محمد حسن بن سید فضل العبد که یکی
 از اجداد ایشانند و بدین طریق بایشان میرسد سید عبدالعزیز بن سید خیر العبد
 بن سید نعمت العبد بن سید محمود بن سید عبدالسمیع بن سید حسن بن سید
 فضل العبد بن مولانا سید دولت بن مخدوم سید احمد بن مولانا سید عبدالرشید
 بن مولانا سید کمال الدین بن مولانا خواجہ عزیز الملک و الدین بن خواجہ سید
 ابابکر که بلا واسطه بمشیرہ زادہ حقیقی حضرت سلطان المشایخ سید نظام الحق
 و الشیخ والدین محمد احمد با اولی قدس سره الغزالی بن سید عبدالعبد
 بن مولانا سید عبدالرحمن بن مولانا سید موسی بخاری بن مولانا سید عبدالعبد
 بخاری بن سید حسن بن سید علی بن سید احمد بن سید ابی علی العبد بن
 سید علی صفر بن سید جعفر بن امام علی باوی نقی بن امام محمد کچو او بن
 امام علی صوفی ضامن امام موسی کاظم بن امام جعفر صادق بن امام محمد باقر
 بن امام زین العابدین بن امام المغارب و المشارق حضرت امام حسین
 شاه شهیدان بن امام الارض و السماء حضرت امیر المؤمنین امام عبدالعبد القاسم
 علی ابن ابیطالب کرم الله وجهه علیهم السلام بچشم از کتاب خانه گم شده بود
 بعد از دستگیری بسیار بحسب اتفاق از بازار که بدست آمد تمیماً و تبرکاً بخوابش تمام
 بے تکلم و کلام هر وجه که کتاب را خواست یعنی کتاب فروش بهر قیمت که داد گرفتند
 چون در دریافت الفاظ احتیاج بسوی ما ملک انکس بسیار سے افتاد خواستند
 که نسخه دیگر بخند و اصح نویسنده مشایخ فخر محمد که پاره از محاوره پارسی نظم و نشر

آشنا و قدر سے تحصیل علم صرف و نحو ہم کردہ و خط نستعلیق خوانا و روشن داشتند
 کہ ہمت پرستند کہ نقل این نسخہ بخط جلی نمایند و شروع کردہ این نسخہ کم از پنج کفش
 برادر و ایشان و عالمان بلکہ خاک کفش ایشان سہمی بجدید اللہ تمنا سے آں دست
 کہ حق تعالیٰ از کرم فضل خویش در بملک عارتیہ مالک این نسخہ شریف گرداند بار سے نسخہ
 پر غلطی و خطی از بار بار بدست آمد روز سے با سید عبد اللہ جو اتفاق صحبت افتاد
 سخن بریں قرار گرفت کہ مذکور این کتاب مستطاب بہت تصحیح و مقابلہ نامیم در ماہ
 مبارک رمضان المبارک سنہ مذکور آغاز مقابلہ شد اجتماع نہ نسخہ مختلفہ الملک گردید
 و ہمہ نسخہ با غیر صحیح ہم در عبارت عربی و ہم در عبارت فارسی علی الخصوص اشعار عربی کہ
 اکثر جا مصنف آورده و احادیث کہ بتقریب نقل کردہ این ضعیف قلیل البصاعت
 بقدر طاقت محوت خود ہمہ نسخہ ناز نظر کردہ و دیدہ دو نسخہ صحیح و درست نموده و دست
 یک نسخہ میان سید عبد اللہ و دیگر نسخہ خود درست کردہ و این یادگار است از ضعف
 علماء و المدد نور محمد بنہ از زندگان بے کینہ و کینہ از کینگان سلسلہ عالیہ
 نقشبندیہ رحم اللہ و عفاہ بطفیہم و رحمہم
 تمام شد کتاب مستطاب حضرت کسیر الاولیاء فی محبت حق جل و علی تصنیف مخیر
 خلیفہ حضرت سلطان المشائخ محبوب الہی نظام الحق و الشرح و الملئ و الدین
 سید محمد احمد بدوئی البخاری اچشتی قدس لد سرہ العزیز تاریخ ہند ہم شہر شعبان
 المعظم موافق سنہ چہل و ششم جلوس شاہ عالم بادشاہ خلد لد ملکہ و وساطتہ
 مطابق سنہ یکہزار و دو صد و پچہدہ ہجری قدسی جناب حضرت رسالت پناہ
 حسنی اللہ علیہ وسلم و علی اکہ الاطہار و صحابہ الکبار و اولیاء الابرار و الائمہ السادہ
 بطریقہ ربطہ ناکارہ نمط خاک پاسے اولیاءے حشمت اہل بہشت رضوان اللہ تعالیٰ
 علیہم اجمعین تزیینہ لاقدم پیران سلسلہ عالیہ قاویہ علیہم السلام خصوصاً عاشقان
 و محببوں خدا سے کریم رحیم سلسلہ مکرم معظم حضرت مولانا وسیدنا و سدا و نادینا و
 معیننا و ناصرنا حضرت شیخ اشیر خ فخر العاشقین سراج الکاملین سوۃ الکاملین

زبدة الواصلین حضرت مولانا محترم الملتہ والشرع والدين نظامی حشمتی و قادری و
 سہروردی و نقشبندی جملہ شعبہ سے ہر چہار خاندان عظیم الشان دست بیعت
 بخلافت ہفت اقلیم دادہ مست فیض سالی و کامروائی مشائخین کبار رازیت آرا
 سے فرمودند و خلفائے کرام و یاران عظام جناب مقدس حضرت نور العالم مولانا
 محمد فخر الدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ و اطراف و اکناف عالم فیض بخشی سبکی طوق
 سے فرمایند و محرمیں کتاب مستطاب سنی شیخ بدر الاسلام کیے از کتبین غلامان
 جناب معالی القاب فخری نظامی است سمت تسطیر و رقم تسوید و تحریر پذیرفتہ ہو
 فرمایش برادر فنی و طریقتی کہ بصلح و تقویٰ و ذکر قلبی آراستہ و پیر استاذ سے
 بمیان جان محمد کہ از یاران حضرت شاہ علی حکیم صاحب علیہ الرحمۃ و الرضوان
 بن حضرت صاحب زادہ عالم مرشد زادہ سلسلۃ شاہ حادہ صاحب غلت اصدق
 حضرت شیخ الشیوخ حضرت شاہ کلیم اللہ صاحب کہ پیران پیر حضرت مولانا فخر
 صاحب محب نبی مستند علیہم الرحمۃ و الرضوان بکمال خوبیہا سے دینی و دنیوی از
 راقم سطور اخلاص اخوت دینی دارند سلامہ اللہ تعالیٰ و المستعان رجا از اعلان این
 صحیفہ شریفہ آنکہ اگرچہ نسخہ منقول عنہ بموجب سبب محرمش بکمال صحت است و این
 عاصی نیز بقدر وسع امکان در صحیح نویسی کوشیدہ و جائیکہ در اصل نسخہ سقمہ بود در
 نقلش ناچار بنیم بعض جا پا از حداد بیرون نہادہ بدستی ارقام پر داختہ و ما
 بمقتضای اینکہ سبب نفس بشر خالی از خطا نبود البتہ سہو و خطا بطہور آمدہ باشد
 تا قدام و تا طراف بریں کلام بزرگان کہ الانسان شرکب من الخطاء والنسیان
 نظر فرمودہ طریقت سہو نگاہ نظر باینہ و بذیل عفو و کرم پوشند و باصلاح کوشیدہ و
 والا کرام سے قاریا بر من مکن تہر و عتاب کہ اگر خطا سے رفتہ باشد در کتاب
 آن خطا سے رفتہ تصحیح کن کہ از کرم و اللہ اعلم بالصواب کہ اللہ اللہ ربنا
 العالمین والصلوٰۃ والسلام علی خیر خلقہ محمد و آلہ و صحابہ اجمعین و اولادہ
 علیہم السلام بر حمتہ یا ارحم الراحمین الہی بجزست حضرات پیران حشمتی و قادری

سلسله سوالات مخصوص صاحب علم عليهم الرحمة این کتیرین مریدان مخصوص صاحب عاقبت
بر سلامتی ایمان بخیر گردان آمین آمین یارب العالمین و و و و و و و و

فہرست نامہ کتاب خطی پیرا اولیا و فارسی

صفحہ	سطر	خط	صحیح	صفحہ	سطر	خط	صحیح
۲	۹	اختیاری	اختیار	۵۵	۲۳	خواب پریم	خواب پریم
۳	۱۶	سسی	سستی	۵۶	۱۱	طارق	طارق
۴	۱۳	ترس	ترس	۵۷	۲۳	ضیفے	ضیفے
۵	۱۳	پونگ	نون کہ	۵۹	۱۱	ورسیدن	ورسیدن
۶	۱۵	بزل	بزل	۶۱	۱۵	شش ترک	شش ترک
۷	۶	در بیان	در بیان	۶۳	۳۰	رشا ہزارہ	رشا ہزارہ
۸	۱۳	پیدا آمدن	پیدا آمدن	۶۴	۶	سلیح علی	سلیح علی
۹	۱	روشن	روشن	۶۶	۱۱	سختے	سختے
۱۰	۲	علم	علم	۶۷	۱۱	خروج فریاد	خروج فریاد
۱۱	۶	ابن خواجہ پریم	ابن خواجہ پریم	۶۸	۶	برائتم	برائتم
۱۲	۶	دور خہ	کیب دلف	۶۳	۱	بجھرت ہجرت	بجھرت ہجرت
۱۳	۲	تیمبر	تیمبر	۶۶	۱۳	الستین	الستین
۱۴	۲	بزل	بازیں	۶۷	۱۵	گام	گام
۱۵	۸	بجھرت	بجھرت	۶۸	۱۵	درستی	درستی
۱۶	۲	الشکر	عوا لشکر	۶۹	۶	گرد گرد	گرد گرد
۱۷	۲	سندہ است	سندہ است	۷۰	۱۰	ایمان	ایمان
۱۸	۵	اور الہین است	اور الہین است	۷۱	۱	کشف المعنی	کشف المعنی
۱۹	۲	در حالت	در حالت	۷۲	۱۳	با خداخت	با خداخت
۲۰	۱۶	سویبت	سویبت	۷۳	۱۰	ز چید	ز چید
۲۱	۱	اور رفت	اور رفت	۷۴	۵	چیند	چیند
۲۲	۵	وردندان	وردندان	۷۵	۶	رب العالمین	رب العالمین
۲۳	۲۳	خواب رانو	خواب رانو	۷۶	۱۸	عجب	عجب
۲۴	۵	فلک مزورین	فلک مزورین	۷۷	۲	کرد کرد	کرد کرد
۲۵	۱۶	نزدیک نزدیک	نزدیک	۷۸	۱۶	پلیقا	پلیقا
۲۶	۱۵	تا و تامل	تا و تامل	۷۹	۵	کر خرد	کر خرد
۲۷	۱۳	بہشتیم	بہشتیم	۸۰	۱۰	استواری	استواری

غلط نام کتاب مستطاب میرالدولیان فارسی

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳۲۶	۱۰	تشریک	تشریک	۳۲۶	۳	دستارچہ	دستارچہ
۳۲۹	۹	غلامی	غلامی	۳۲۹	۱۱	خطره	خطره
۳۵۱	۱۹	دریا سید	دریا سید	۳۵۱	۴	ایثار	ایثار
۳۵۲	۹	ازان	ازان	۳۵۲	۲۲	خوسے	خوسے
۳۵۳	۱۰	راہ	راہ	۳۵۳	۳۰	درویشی	درویشی
۳۵۴	۱۰	بشبان	بشبان	۳۵۴	۱۵	گو	گو
۳۵۵	۸	شمش الملک	شمش الملک	۳۵۵	۱۸	برسر برگ	برسر برگ
۳۵۶	۹	قرائید	قرائید	۳۵۶	۱۵	روزہ	روزہ
۳۵۷	۱۰	انہ	انہ	۳۵۷	۲۰	فرشتہ	فرشتہ
۳۵۸	۱۸	تجدید	تجدید	۳۵۸	۹	حق علیہ السلام	حق علیہ السلام
۳۵۹	۱۸	گلدوخ	گلدوخ	۳۵۹	۹	سواسے	سواسے
۳۶۰	۱۸	شمس	شمس	۳۶۰	۹	مزاج آمیز	مزاج آمیز
۳۶۱	۲۰	صلطنہ	صلطنہ	۳۶۱	۱۱	حکایت پیش والد	حکایت والد
۳۶۲	۲۱	جوارح	جوارح	۳۶۲	۱۳	بگذشت	بگذشت
۳۶۳	۲۱	استفادہ	استفادہ	۳۶۳	۱۶	کیفیت	کیفیت
۳۶۴	۲	ما	ما	۳۶۴	۱۲	مسئد	مسئد
۳۶۵	۲	یاسین	یاسین	۳۶۵	۴	علوم دینی	علوم دینی
۳۶۶	۱۸	وسے فرمود	وسے فرمود	۳۶۶	۵	آسے	آسے
۳۶۷	۱	وسے فرمود	وسے فرمود	۳۶۷	۱۱	ورد کا پتہ	ورد کا پتہ
۳۶۸	۳	ابن	ابن	۳۶۸	۱۲	ترگے	ترگے
۳۶۹	۹	نگر دانہ	نگر دانہ	۳۶۹	۱۹	ور	ور
۳۷۰	۹	دانشمند کے	دانشمند کے	۳۷۰	۴	خطی	خطی
۳۷۱	۱۳	بخولی	بخولی	۳۷۱	۸	بار صفا	بار صفا
۳۷۲	۱۳	بخولی	بخولی	۳۷۲	۴	بخنبا نید	بخنبا نید
۳۷۳	۱۳	خیر	خیر	۳۷۳	۹	طور	طور
۳۷۴	۲۳	عاصی	عاصی	۳۷۴	۱۶	بیاب	بیاب
۳۷۵	۱	بیرک	بیرک	۳۷۵	۱۸	حروف	حروف
۳۷۶	۵	حال	حال	۳۷۶	۲۲	نگار ہزارم	نگار ہزارم
۳۷۷	۴	قرابت	قرابت	۳۷۷	۱۸	آینہ دار	آینہ دار
۳۷۸	۴	ازسے	ازسے	۳۷۸	۲۲	قریبے	قریبے
۳۷۹	۸	دیر سے	دیر سے				
۳۸۰	۱۲	اہوا	اہوا				
۳۸۱	۱۴	شواید ناشتہ	شواید ناشتہ				

عظمت نامہ کتاب مشابہ سیرت اولیاء فارسی

صفحہ	سطر	عظمت	صغیر	صفحہ	سطر	عظمت	صغیر
۱۰۵	۱۶	سطر از اول	سطر از وزمان ابتدا	۱۶۰	۴	نشند	نشند
			ببرنگال از اعلا		۲۶	کردگار	کردگار
	۲۰	رسید بخت	اسعد بخت	۱۶۲	۳	خورد کے	خورد کے
۱۱۳	۱۷	خدا شہد	خدا ایم مانا می روز		۱۰	جہان	جہان
۱۱۳	۱۵	نیکہ اتفاق	بریک اتفاق		۱۱	چرخ زود	چرخ زود
۱۱۶	۲۳	آست خرد	آست خرد	۱۶۱	۲۱	آست و پنہ	آست و پنہ
۱۱۶	۱۵	ابورنگد	ابورنگد	۱۶۳	۱۳	تربیب	تربیب
۱۲۷	۲۰	فیروز گہ	فیروز گہ	۱۸۷	۹	عزت	عزت
۱۲۸	۱۰	کاف	کاف	۱۹۱	۱۵	بزرگ زادی	بزرگ زادی
۱۳۰	۷	چہ خوش	چہ خوش گوید	۱۹۱	۱۷	بی بی شریفہ	بی بی شریفہ
۱۳۱	۸	آرایش	آرایش	۱۹۲	۱۸	آراشد آید	آراشد آید
۱۳۱	۳	شہد	شہد	۱۹۳	۳	نشاہی	نشاہی
	۱۲	بر	بر		۵	بہ اتفاق	بہ اتفاق
	۱۰	غلیظہ	غلیظہ	۱۹۶	۱۶	پاسے پوسا	پاسے پوسا
۱۳۵	۱۳	دما بے	دما بے		۱۹	تلاوت	تلاوت
۱۵۱	۳	بہانی	بہانی	۲۰۱	۱	ڈوٹے	ڈوٹے
	۴	بیادیم	بیادیم	۲۰۳	۱	محمد امام	محمد امام
۱۵۶	۹	است احمد	ابن احمد	۲۰۶	۲۲	پسر خواہد	پسر خواہد
	۱۵	بارگم	بارگم	۲۱۱	۱۸	انامد	انامد
۱۶۰	۱۳	اشک	اشک	۲۱۲	۳	اور علم	اور علم
۱۶۳	۶	ہر جزدے ہتی	ہر جزدے ہتی	۲۱۵	۳	سویان	سویان
	۷	و خود را	و خود را	۲۱۷	۱۸	ابن جہرست	ابن جہرست
۱۶۵	۱۶	غائب	غائب	۲۱۹	۲۳	سنگی	سنگی
۱۶۶	۱۱	چیز	چیز	۲۲۲	۱۳	امانت	امانت
۱۶۷	۱۳	خوابیم	خوابیم		۵	تکلیف	تکلیف
۱۷۰	۲۶	کنم	کنم	۲۲۵	۲۳	مداہشتہ	مداہشتہ
۱۷۱	۲۶	کرم	کرم	۲۲۸	۵	سندان	سندان
۱۷۲	۲۳	کرم	کرم	۲۳۰	۱۵	کرم	کرم
۱۷۶	۱۶	کرم	کرم		۲۳	کرم	کرم

فہرست نامہ کتابیہ مطابقت کے ساتھ اولیاد فارسی

صفحہ	سطر	فہرست	صفحہ	سطر	فہرست	صفحہ	سطر
۲۱۶	۱۱	نہایت کردار سے	۱۳۰	۱۶۰	ابو بکر	۱۳	۱۳۰
۲۱۷	۵	پیش بخوردے	۱۵	۵۱۶	از توجہ	۱۵	۵۱۶
۲۲۵	۱	سنگ	۶	۲۰۳	کردی	۶	۲۰۳
۲۲۶	۲	کیا ہے	۱۳	۵۱۶	شول	۱۳	۵۱۶
۲۲۷	۲۱	کہنگار	۱۸	۵۲۱	حای	۱۸	۵۲۱
۲۲۸	۱	باین	۱۹	۵۲۲	شعب	۱۹	۵۲۲
۲۲۹	۱۲	کہرت است	۲۰	۵۲۲	بالا کتاب	۲۰	۵۲۲
۲۳۰	۱۵	در پیغمبر امنو شقا	۱۴	۵۲۰	کردش	۱۴	۵۲۰
۲۳۱	۵	بسیار	۱۶	۵	مستحقان	۱۶	۵
۲۳۲	۹	بیم	۱۱	۵۲۲	روزہ گفت	۱۱	۵۲۲
۲۴۰	۱۱	بسیل	۱	۵۲۰	گور	۱	۵۲۰
۲۴۱	۱۶	نہ بینی	۵	۵	تشریح	۵	۵
۲۴۲	۱۶	بسیار ہے	۸	۵۵۲	تشریح	۸	۵۵۲
۲۴۳	۱۵	مشور	۲۲	۵۵۵	تخلف	۲۲	۵۵۵
۲۴۴	۲	تطلب	۱۵	۱۶۵	حرم	۱۵	۱۶۵
۲۴۵	۱۵	تقریباً	۲۲	۵۶۰	تقریباً	۲۲	۵۶۰
۲۴۶	۱۲	بگوش	۲۱	۵۲۹	تقریباً	۲۱	۵۲۹
۲۴۸	۶	تقدیر	۲	۵۱۲	تقدیر	۲	۵۱۲
۲۴۹	۲	اصوات	۲۲	۵	عمر	۲۲	۵
۲۵۰	۱۵	رایجہ	۲	۵۱۵	در زمین	۲	۵۱۵
۲۵۱	۲	بایان	۱۵	۵۵۰	تقدیر	۱۵	۵۵۰
۲۵۲	۵	گوشی	۱۵	۵۹۱	تقدیر	۱۵	۵۹۱
۲۵۳	۱۲	است	۲۰	۵۶۲	تقدیر	۲۰	۵۶۲
۲۵۴	۵	کرد					
۲۵۵	۱۶	مطلوع					
۲۵۶	۸	طہار					
۲۵۷	۱	بسیار					

تمام شد و خدا اعلم

۱۱ ۶ ۶